

Uloga muzeja u postizanju odgojno-obrazovnih ishoda nastavnog predmeta Njemački jezik

---

Borowitz, Lena

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:906327>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-09**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI I
ODSJEK ZA GERMANISTIKU
SMJER MUZEOLOGIJA I NASTAVNIČKI SMJER
Ak. god. 2022./2023.

Lena Borowitz

**Uloga muzeja u postizanju odgojno-obrazovnih
ishoda nastavnog predmeta Njemački jezik**

Diplomski rad

Mentori: dr. sc. Željka Miklošević, docentica i dr. sc. Mirela Landsman Vinković

Zagreb, rujan 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenom i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Lena Zorowitz (potpis)

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Učenje u muzeju	2
3. Izvanučionička nastava	8
4. Suradnja muzeja i škola	13
5. CLIL model	20
6. Radionice	22
6.1. Radionica za osnovnu školu	22
6.2. Radionica za gimnazije	29
7. Zaključak	35
Literatura	37
Prilozi	41
Prilog 1: Priprema za osnovnu školu	41
Prilog 2: Priprema za gimnazije	61

Uloga muzeja u postizanju odgojno-obrazovnih ishoda nastavnog predmeta Njemački jezik

Sažetak

Muzej kao institucija ima više uloga, a s obzirom na to da je jedna od njih obrazovna, škole ga u okviru svog plana i programa mogu uključiti u nastavu. Ovaj diplomski rad razmatra mogućnost suradnje muzeja i škole u sklopu nastave njemačkog jezika u osnovnim i srednjim školama. Rad je podijeljen u dva dijela: prvi dio rada donosi teorijski okvir u kojem se predstavljaju pristupi učenju u muzeju, koncept izvanučioničke nastave, oblici suradnje muzeja i škola te modeli CLIL i CLILiG koji predstavljaju obrazovni pristup u kojem se integrirano uče i sadržaj i strani jezik. Drugi se dio rada okreće realizaciji učenja stranog, tj. njemačkog jezika u muzeju, pa su tako opisana dva prijedloga radionica njemačkog jezika u Muzeju Grada Zagreba svaka u trajanju od 90 minuta. Prvi je prijedlog usmjeren poučavanju njemačkog jezika za učenike sedme godine učenja u osnovnoj školi, a drugi za učenike sedme ili desete godine učenja učenika gimnazijskog programa. U diplomskom se radu zaključuje da je Muzej Grada Zagreba pogodan za provođenje radionica njemačkog jezika te se otvara mogućnost poticanja provođenja nastave stranog jezika u muzejima općenito. Radu su priložene pripreme za obje opisane radionice.

Ključne riječi: suradnja muzeja i škola, Njemački kao strani jezik, CLIL, CLILiG, učenje u muzeju, izvanučionička nastava

The role of museums in achieving educational outcomes in teaching German as a foreign language

Summary

The museum as an institution has several roles, and given that one of them is educational, schools can include museums in teaching as part of their curriculum. This thesis considers the possibility of collaboration between museums and schools in teaching German as a foreign language in elementary and secondary schools. The thesis consists of two parts: part one provides the theoretical framework presenting different approaches to learning in museums, the concept of teaching outside the classroom, forms of collaboration between museums and schools as well as the CLIL and CLILiG models, which constitute an approach where both content and foreign language are taught in an integrated way.

Part two of the thesis focuses on the realisation of learning a foreign language, specifically the German language, in a museum, describing two German language workshop proposals at the Zagreb City Museum, lasting 90 minutes each. The first proposal focuses on teaching German for students in the seventh year of learning in elementary school and the second for students in the seventh or tenth year of learning in grammar school. The thesis concludes that the Zagreb City Museum is suitable for holding German as a foreign language workshops and opens up the possibility of encouraging teaching foreign languages in museums in general. Enclosed to the thesis are preparations for both of the described workshops.

Keywords: collaboration between museums and schools, German as a foreign language, CLIL, CLILiG, learning in museums, teaching outside the classroom

Die Rolle von Museen in der Erreichung von Bildungsergebnissen DaF-Unterricht

Zusammenfassung

Das Museum als Institution hat mehrere Rollen und da eine davon Bildung ist, können Schulen es im Rahmen ihrer Lehrpläne in den Unterricht einschließen. Diese Diplomarbeit erörtert die Möglichkeit der Zusammenarbeit zwischen Museen und Schulen im Rahmen des Deutschunterrichts in der Sekundarstufe 1 und 2. Die Arbeit besteht aus zwei Teilen: der erste Teil stellt den theoretischen Rahmen dar, in dem die Ansätze des Lernens im Museum, das Konzept des außerschulischen Unterrichts, Formen der Zusammenarbeit zwischen Museen und Schulen sowie die Modelle CLIL und CLILiG vorgestellt werden – Bildungsansätze, die fach- und sprachintegriertes Lernen darstellen.

Der zweite Teil der Arbeit bezieht sich auf die Durchführung des Fremdsprachenunterrichts bzw. des DaF-Unterrichts im Museum, wobei zwei Vorschläge für Deutsch-Workshops im Museum der Stadt Zagreb von jeweils 90 Minuten beschrieben werden. Der erste Vorschlag ist auf den Deutschunterricht für Schülerinnen und Schüler im siebten Lernjahr in der kroatischen Grundschule und der zweite für die im siebten oder zehnten Lernjahr im Gymnasium ausgerichtet. In der Diplomarbeit wird der Schluss gezogen, dass das Museum der Stadt Zagreb für die Durchführung von Workshops für DaF-Lernende geeignet ist und es wird die Möglichkeit eröffnet, den Fremdsprachenunterricht in Museen im Allgemeinen zu fördern. Der Arbeit beigefügt sind Vorbereitungen für beide beschriebene Workshops.

Schlüsselwörter: Zusammenarbeit von Museen und Schulen, DaF-Unterricht, CLIL, CLILiG, Lernen im Museum, außerschulischer Unterricht

1. Uvod

Potencijal muzeja kao mjesta obrazovanja prepoznat je još davno, može se reći još od samih njegovih početaka, no muzejska je pedagogija tek mnogo kasnije postala priznata profesija. Isprva je mišljenje da muzej ima primarno obrazovnu svrhu bilo vrlo kontroverzno, no danas se može primijetiti da su muzeji postigli status, između ostalog, i obrazovne ustanove.

U muzejima se prvenstveno odvija informalno, odnosno spontano učenje i edukacija, a škole danas nerijetko organiziraju izvanučioničku nastavu kao formalni oblik edukacije u muzejima kako bi ostvarile, ali i obogatile, propisane ciljeve iz nastavnih planova i programa. Iako muzeji nisu učionice, proces se učenja u njima u sklopu formalne izobrazbe u biti ne razlikuje od one koja se provodi u školama.

Tema ovog diplomskog rada je istražiti mogućnost suradnje muzeja i škole u sklopu nastave njemačkog jezika. Rad će obuhvatiti teorijski okvir potreban za razumijevanje teme te dvije pripreme za radionice njemačkog jezika u Muzeju Grada Zagreba od 90 minuta, jednu za osnovnu školu i jednu za gimnazije.

U teorijskom će okviru biti objašnjeni različiti modeli učenja u muzeju. Zatim će se objasniti model izvanučioničke nastave i prikazati mogućnosti suradnje muzeja i škole. Na kraju teorijskog dijela rada predstaviti će se modeli CLIL i CLILiG koji nude novu perspektivu pri poučavanju i učenju stranog jezika.

Drugi će se dio rada baviti radionicama njemačkog jezika u Muzeju Grada Zagreba. U glavnom tekstu rada donosi se detaljan opis radionica, dok su razrađene pripreme, zajedno sa zadacima i svim nastavnim materijalima dane kao prilozi na kraju rada. Planirani sati su namijenjeni 7. razredima osnovne škole i 2. razredima gimnazija.

Cilj je ovog diplomskog rada pokazati mogućnost povezivanja nastave njemačkog jezika sa sadržajima koje nudi Muzej Grada Zagreba. Osim toga, pripreme će moći služiti kao poticaj za razradu daljnjeg gradiva i razvijanje povezanosti i suradnje muzeja i škola.

2. Učenje u muzeju

Učenje nije aktivnost koja se odvija samo u školskim učionicama, pa čak niti aktivnost koja se odvija samo za vrijeme školovanja. Koncept cjeloživotnog učenja i obrazovanja obuhvaća tri temeljna oblika obrazovanja – *formalno, neformalno i informalno obrazovanje* (Kuka 2012, 198). To su ravnopravni oblici obrazovanja koji su komplementarni jedan drugome. Kako bi istaknuli razliku između aktivnosti u formalnim institucijama za odgoj i obrazovanje i aktivnosti koje se provode u muzejima, u pedagoškim se teorijama na temu muzejske edukacije primjenjuje ista terminologija (Milutinović 2010, 217).

Formalnim se obrazovanjem smatra zakonski priznato institucionalno obrazovanje, čiji je rezultat stjecanje određenih znanja i vještina te za čiji se završetak dobiva neki oblik potvrde ili diploma (Kuka 2012, 198). Ono uključuje osnovno, srednje i visoko obrazovanje i strukturirano je hijerarhijski (Milutinović 2010, 218). Nasuprot tome, neformalno se obrazovanje provodi izvan institucija te je sudjelovanje u takvom obliku obrazovanja dobrovoljno (Kuka 2012, 198). U pogledu ciljeva i vremena učenja, neformalno se obrazovanje odnosi na aktivnosti koje su planirane te je prisutan neki oblik podrške učenju. Ono može uključivati programe u svrhu stjecanja radnih vještina, poboljšavanje vještina radnika, tečajeve i slično (Rogić 2017, 13). Neformalno obrazovanje nije niti zamjena za formalni obrazovni sustav niti „prečica do ubrzanog obrazovanja stanovništva“ (Milutinović 2010, 218). Treći se pak oblik obrazovanja, informalno obrazovanje, odnosi na samoinicijativno i spontano učenje i poučavanje znanja, vještina i stavova (Kuka 2012, 198). Takvo obrazovanje nije organizirano niti strukturirano u smislu ciljeva, vremena ili potpore učenju. Odvija se kroz svakodnevne aktivnosti vezane uz rad, obitelj i slobodno vrijeme (Rogić 2017, 14).

Edukacija u muzejima je prvenstveno informalna, odnosno uči se spontano, no može biti i formalna i neformalna. Škole, kao formalne odgojno-obrazovne institucije, u sklopu realizacije nastavnih planova i programa organiziraju izvanučioničku nastavu u muzeju (Detling 2011, 338), o čemu će više biti riječ u kasnijim poglavljima ovoga rada. Važno je napomenuti da muzeji nisu učionice, ali proces se učenja, a i cjelokupne edukacije u njemu u sklopu formalne izobrazbe u biti ne razlikuje od one koja se provodi u školama. Ipak, formalna edukacija u muzeju nije strogo formalizirana, što ne

bi bilo niti poželjno (Detling 2011, 338). Neformalna edukacija se u muzejima provodi raznim predavanjima, koncertima, edukativnim akcijama i radionicama. Takva edukacija nije intencionalna, ne verificira se na javno priznati način i ne dokazuje se svjedodžbama (Detling 2011, 339).

Informalno obrazovanje prema Smithu (1988) karakterizira mogućnost održavanja na mnogim mjestima, koja najčešće nisu primarno odgojno-obrazovnog karaktera, a participacija ljudi u informalnom obrazovanju je dobrovoljna, isto kao i kod neformalnog obrazovanja. To je proces koji se odvija svjesno i s ciljem jer ljudi teže stjecanju znanja, ali s druge je strane još uvijek spontan te njegovi rezultati mogu biti neočekivani. Kako naglašava Mark K. Smith, engleski nastavnik posvećen zajednici i radu s mladima te se bavi temama vezanim zu probleme u obrazovanju, informalno obrazovanje nema školski oblik organizacije vremena, no forme strukturiranja vremena postoje i ovise o instituciji u kojoj se obrazovanje odvija. Informalno obrazovanje obuhvaća dijalog i poštovanje prema svim sudionicima te prema socio-kulturnom sustavu u čijem se okviru obrazovanje odvija (Milutinović 2010, 218-219).

No, iako se „termin *informalno učenje* uglavnom upotrebljava kako bi se opisalo ono iskustvo učenja koje se javlja kao posljedica razgovora s obitelji ili prijateljima, gledanja televizije, čitanja novina, posjeta muzejima, zoološkim vrtovima“ (Milutinović 2010, 219) i slično, prema Falku i Dierking taj termin „opisuje lokaciju na kojoj se učenje odvija, a ne oblik učenja“ jer sugerira da „postoje dva različita mehanizma učenja, formalni i informalni, te sama podjela ne funkcionira kada se uvede i termin neformalnog učenja“ (Milutinović 2010, 219). Falk, Dierking i Adams (2006) se stoga odlučuju za upotrebu dvaju različitih termina – *informalno učenje* kada se govori o mjestu na kojem se učenje odvija te *učenje prema slobodnom izboru* kada se radi o učenju koje je intrinzično motivirano i reflektira ono učenje za koje se individue odlučuju jer žele, a ne jer moraju (Falk, Dierking i Adams 2006, 324).

Najbolji primjer informalnog učenja u muzeju su muzejske izložbe. One „predstavljaju okruženje u kojem krajnji korisnik uči samousmjereno, dobrovoljno, vlastitim tempom, zadovoljava svoju radoznalost, interese, oblikuje pitanja ili daje odgovore, u socijalnoj interakciji objašnjava drugima što je naučio“ (Detling 2011, 338)

Ono što se smatra ključnim kod učenja u muzeju jest povezivanje već poznatog i novog te stvaranje autentičnih iskustava promatranjem, „manipulacijom“ i

„doživljavanjem“ realnih stvari i fenomena (Milutinović 2010, 220). Muzeji su posebno učinkoviti u pružanju novih i interaktivnih ambijenata u kojima se posjetitelji mogu susresti s upečatljivim, neobičnim i iznenađujućim predmetima i ambijentima, te tako iskoristiti potencijal stvaranja kognitivne disonance (inkonzistencije između onoga čemu ljudi vjeruju i kako se ponašaju) koja vodi učenju (Hein 1998, 152). Muzeji nastoje poticati učenje tako što se odmiču od monologa i usmjeravaju na kreiranje dijaloga između predmeta i posjetitelja te posjetitelja i posjetitelja. Učenje je potaknuto znatiželjom, istraživanjem i dijeljenjem iskustava, a ovakva okruženja omogućuju integracijsko učenje i suradnju, potičući aktivno sudjelovanje u muzeju u slobodno vrijeme posjetitelja (Milutinović 2010, 221).

Prema Milutinović (Milutinović 2010, 220) uvjeti u muzejima kao informalnim okruženjima razlikuju se od onih u odgojno-obrazovnim ustanovama te se odlikuju sljedećim svojstvima: učenje je samousmjereno, dobrovoljno i prilagođeno pojedincu, za razliku od formalnih obrazovnih ustanova. Posjetitelji u muzejima uče u vlastitom ritmu, istražuju, postavljaju pitanja i dijele spoznaje s drugima. Ishodi učenja u muzejima nisu unaprijed određeni i isplanirani, za razliku od formalnih odgojno-obrazovnih institucija. U muzejima ljudi pronalaze, istražuju i testiraju svoje ideje, stječu autentično iskustvo promatranjem i rukovanjem stvarnim, fizičkim izlošcima te doživljavanjem fizičkih fenomena. Upravo fizički izložci čine najvažniju razliku u načinima učenja između muzeja i formalnih odgojno-obrazovnih institucija.

Symington 1997. zaključuje da „učenje u muzejima obično započinje percepcijom predmeta te upotrebom što više mogućih osjetila radi akumulacije što većeg broja informacija o analiziranom predmetu“ (Milutinović 2010, 221). Ove informacije se analiziraju i povezuju s prethodnim znanjem i iskustvom, što omogućuje postupno oblikovanje novih spoznaja i zaključaka. U muzejima učenje kreće od poruka koje se percipiraju kroz opažanje, a smisao se oblikuje kroz svjesno razmišljanje. Interakcija s stvarnim predmetima omogućuje učenje iz konteksta u kojem su nastali, bilo društvenom, političkom, kulturnom ili osobnom. To pruža posebnu priliku za učenje kroz iskustvo, dodir sa stvarnim predmetima (Milutinović 2010, 221)

Ranije se učenje interpretiralo kao svjesna aktivnost usmjerena na stjecanje znanja i vještina, gdje se akumuliraju činjenice i informacije te oblikuju veze između njih. (Milutinović 2010, 222). Giesecke (1993) ističe definiciju koja učenje određuje kao promjenu ponašanja i upozorava na njezinu nepreciznost jer se odnosi na mjerljiva

ponašanja, a ne i na svijest čovjeka (Matijević, Bilić i Opić 2016, 92). Prema Mušanoviću i Lukašu (2011, 5) učenje je:

„Sposobnost čovjeka da opaža, prikuplja, misaono obrađuje, pamti i upotrebljava informacije (znanja, vještine, iskustva i sposobnosti) radi zadovoljavanja potreba tj. samoodržanja oblikovanja i mijenjanja ljudskog svijeta. Učenje je proces kojim čovjek reflektira svoja iskustva, analizira ih te stvara ideje o inovativnim ponašanjima i praktički ih primjenjuje.“

Učenje obuhvaća različite aspekte, a ne samo promjenu ponašanja i stjecanje znanja, što Giesecke potkrjepljuje definicijom da je učenje „stjecanje svih intelektualnih, socijalnih i manualnih sposobnosti, umijeća i stavova, načina promišljanja“, no oni moraju biti „smisleni, svrhoviti ili nužni“ (u Matijević, Bilić i Opić 2016, 92). U muzejskom bi kontekstu bilo neprikladno poimati učenje kao „pustu akumulaciju činjenica i informacija“ jer bi se na taj način težište stavilo na samo poučavanje, a ne na učenje (Milutinović 2010, 222). Uz to, važno je naglasiti da raznoliko okruženje igra ulogu. Teorije primijenjene u formalnom obrazovanju ne mogu se u potpunosti preslikati na muzejsko okruženje zbog njegove posebne različitosti. U novije se vrijeme konstruktivizam ističe kao važna teorijska orijentacija u razmatranju obrazovanja u muzeju (Milutinović 2010, 222). Konstruktivizam je teorija obrazovanja koja pretpostavlja da učenje zahtijeva aktivno sudjelovanje učenika kako na način na koji je um zaposlen, tako i na proizvod same aktivnosti te na znanje koje se stječe (Hein 1998). Zastupnici konstruktivističkog pristupa učenju u muzejima ističu važnost znanja i interpretacija koje posjetitelji stvaraju na temelju muzejskih sadržaja. Vjeruju da edukativni rad u muzeju nije samo u poučavanju, već u poticanju posjetitelja da muzej koriste na način koji ima osobno značenje za njih. Naglasak je na aktivnosti učenika koji samostalno sudjeluje u procesu učenja (Milutinović 2010, 222)

Konstruktivističke situacije učenja zahtijevaju dvije odvojene komponente. Prvo je prepoznavanje da je za učenje potrebno aktivno sudjelovanje učenika. Drugo je da konstruktivističko obrazovanje zahtijeva da se zaključci do kojih je učenik došao ne potvrđuju prema tome jesu li ili nisu u skladu s nekim vanjskim standardom istine, već imaju li smisla unutar konstruirane stvarnosti učenika. Prema konstruktivistima, valjanost proizlazi iz toga koliko je ono što je naučeno usmjereno k djelovanju, odnosno upotrebi te međusobne dosljednosti ideja. Stoga, dok bihevioristi govore o

pogrešnim predodžbama učenika, konstruktivisti iste nazivaju naivnima, osobnima ili privatnima. U konstruktivističkom rječniku pojam „pogreška“ rezerviran je za zaključke koji ne odgovaraju dostupnim dokazima, koji se razlikuju od onoga što učenik može razumno zaključiti na temelju svih informacija koje su mu dostupne u trenutku kada dođe do tog zaključka (Hein 1998, 34-36)

Hein (1998) uvodi pojam neizbježnosti konstruktivizma (engl. *the inevitability of constructivism*). Ako se prihvaćaju suvremene teorije učenja, onda se neizbježno prihvaća i konstruktivistički stav o teoriji znanja barem u nekoj mjeri. Koncept da ljudi stvaraju vlastito znanje iz iskustva, prirodna je pojava, a ne samo teorijska konstrukcija te postoje mnoga istraživanja koja podupiru ono što nam nalaže zdrav razum, a to je da izloženost bilo kojem skupu fenomena različite ljude dovodi do različitih zaključaka (ibid.).

Gibbs, Sani i Thompson (2006) razlikuju konstruktivistički i društveno-konstruktivistički pristup učenju u muzeju. U okviru konstruktivističkog pristupa muzej postaje forum u kojem može postojati mnogo različitih iskustava učenja za različite posjetitelje. Fokus je pritom na učeniku, a ne na izložbi ili predmetu. Muzejsko osoblje radi u timovima, a proces integriranja učenja provodi se uz pomoć evaluacije doživljaja posjetitelja. Učenje se ujedno smatra aktivnim procesom i društvenom aktivnošću specifičnog konteksta. Budući da učenici dolaze u muzej s vlastitim stavovima, vrijednostima i iskustvima, muzejski edukatori, kustosi i muzejski dizajneri nastoje im pružiti odabir između različitih stilova učenja kreiranjem različitih razina informacija i načina njihovog korištenja (Gibbs, Sani i Thompson 2006, 22). Prema društveno-konstruktivističkom pristupu muzej se shvaća kao mjesto društvenog, kulturnog, povijesnog i političkog konstruiranja znanja. Na posjetitelje se gleda kao na interpretatore koji imaju pravo dovoditi spoznaje u pitanje, s obzirom na vlastiti identitet i mjesto u društvu. U ovome kontekstu klasa, spol, rasa, etnicitet, seksualnost, vjera posjetitelja postaju iznimno važni za interpretaciju prezentiranih informacija. Kontekst postaje važniji od izložbe ili sadržaja, a znanje se smatra fluidnim jer se razvija iz konflikta i sklono je stalnim promjenama i propitivanjima (Gibbs, Sani i Thompson 2006, 22).

Prema Milutinović konstruktivističke teorije učenja polaze od pretpostavke da se proces učenja odvija temeljem učenikove „osobne konstrukcije i rekonstrukcije znanja“, a da znanje nastaje „kao rezultat učeničkih interakcija s prirodnim svijetom u određenom društvenokulturnom kontekstu, uz dinamičko posredovanje njihovih

prethodnih znanja“ (Milutinović 2020, 222). Važan je čimbenik u tom procesu društveno okruženje u kojem se pojedinac nalazi. Ono mu pomaže u osmišljavanju situacije te uvjetuje da stvaranje značenja nije samo osobna stvar. Priroda je aktivnosti u muzejima socijalna te je upravo to vrlo važan aspekt za mnoge posjetitelje. Isto tako se i proces učenja odvija u određenom društvenokulturnom kontekstu pa o njemu i ovisi. U muzejima se kao ustanovama podrazumijeva da ljudi međusobno stupaju u kontakt i budu u interakciji. To je i razlog zašto se muzejski posjeti većinom odvijaju u grupama – obiteljskim, školskim ili nekim sličnim (Milutinović 2020, 223). No, nije bitan samo društveni kontekst. Interaktivno muzejsko iskustvo sastoji se i od osobnog i fizičkog konteksta. Njihovo međusobno djelovanje dovodi do različitih iskustava posjetitelja u muzeju (Falk i Dierking 2016, 25-83). Autori smatraju da posjetiteljev osobni kontekst ima najveći utjecaj na njegovo iskustvo. Osobnim kontekstom smatraju se sva prethodna znanja posjetitelja, njegova očekivanja i interesi te stavovi i iskustva. Svi ti faktori oblikuju takozvani „program“ posjetitelja pri odlasku u muzej (Falk i Dierking 2016, 25-37). Fizičkim kontekstom smatraju se svi elementi okoline muzeja, legende, natpisi i slično. Na fizički kontekst snažno utječe i društveni; utječe na puteve koje posjetitelj odabire, kao i na izložke koje promatra. Muzejsko iskustvo posjetitelja na kraju nije samo rezultat interakcija s izlošcima, već je zbroj njegova osobnog, društvenog i fizičkog konteksta koji je konstruirao (Falk i Dierking 2016, 55). Prema tome, može se zaključiti da tradicionalan način prenošenja maksimalne količine informacija u što kraćem vremenskom razdoblju u muzejima više nije prihvatljiv te da se „od muzeja danas očekuje da omoguće pristup saznavanju putem vlastitog iskustva“ (Milutinović 2010, 224). Prema konstruktivističkom se shvaćanju stvarnosti isto tako učenje opisuje kao „kontinuiran i kumulativan proces“ u kojem se usklađuju nova iskustva sa starim, tj. prijašnjim shvaćanjima i stavovima. Svako je učenje istovremeno i osobno i društveno te predstavlja individualni proces mijenjanja osobnosti i prilagođavanja novonastalim situacijama i uvjetima (Milutinović 2010, 224). A prema Geyeru (2008) upravo učenje koje se temelji na konstruktivističkoj teoriji pozitivno utječe na poticanje motivacije za učenje koja se gradi na interesima pojedinca (Freericks, Brinkmann i Wulf 2017, 12).

3. Izvanučionička nastava

Izvanučionička nastava može se odnositi na bilo koji vid nastave koji se odvija izvan učionice. Počeci izvanučioničke nastave sežu još u doba antike, kada se odgojno obrazovni rad odvijao u prirodi, na otvorenom prostoru, čemu je motiv bila potreba za fizičkim jačanjem i čeličenjem mladih kako ne bi ostali tjelesno nedovoljno razvijeni i nepripremljeni za vojničku službu (Zelembrz, Žižanović i Lukaš 2022, 193). U Hrvatskoj se školskoj tradiciji izvanučionička nastava razvijala posljednjih 160 godina, a sve je potrebnije da se izvanučionička nastava prakticira u predmetima i područjima u kojima to do sada nije bilo uobičajeno (Skok 2002, 12). U prošlosti je ono što danas nazivamo izvanučioničkom nastavom imalo različite nazive, zbog čega je problem pronaći početak tog oblika nastave, no Skok u svojoj knjizi *Izvanučionička nastava* (2002) kao prvi kronološki primjer izdvaja prvo hrvatsko gospodarsko-šumarsko učilište koje je 1860. godine otvoreno u Križevcima. U rasporedu predavanja ovoga učilišta bili su predmeti „vježbanje“ te „šumarske demonstracije u zavodskoj šumi“. Sljedeći primjer koji navodi Skok jest „Naučna ekskurzija“ abiturijenata Zagrebačke Kraljevske učiteljske škole iz 1907. godine, skoro 50 godina kasnije. Zatim slijedi nekoliko primjera praktičnih radova studenata i zajedničkih vježbi studenata i nastavnika. Pedagoškom ulogom muzeja 1980. godine bavio se Hrvatski školski muzej, u suradnji s Muzejom Grada Zagreba i Zavodom za prosvjetno-pedagošku službu SR Hrvatske. Tom suradnjom organizirano je savjetovanje na temu „Uloga muzeja u reformiranju odgoja i obrazovanja“ te je bilo izneseno 27 referata na temu „Odgojna i obrazovna djelatnost muzeja“ (Skok 2002, 6-7). S vremenom se izvanučionička nastava prestala odnositi samo na nastavu u prirodi, već danas postoje različite podjele izvanučioničke nastave. Različiti autori izvanučioničku nastavu dijele na nekoliko načina, no ona najvećim dijelom obuhvaća iste aktivnosti.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta na temelju Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi donosi Pravilnik o izvođenju izleta, ekskurzija i drugih odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa 2014) unutar kojeg na sljedeći način definiraju izvanučioničku nastavu te njezine dijelove:

„Izvanučionička nastava je oblik nastave koji podrazumijeva ostvarivanje planiranih programskih sadržaja izvan školske ustanove. U izvanučioničku nastavu ulaze: školski izleti, školske ekskurzije, terenska nastava i škola u prirodi.“

Osim toga, navode i druge odgojno-obrazovne aktivnosti izvan škole, a to su, između ostalog, primjerice „škola plivanja, posjet ili sudjelovanje u kulturnim i sportskim manifestacijama i događajima“ i sve ostale aktivnosti koje nose funkciju „ostvarivanja odgojno-obrazovnih ciljeva i zadaća kulturne i javne djelatnosti školske ustanove.“ U ovome se dokumentu muzej konkretno spominje u okviru definicije posjeta kao jedna od ustanova i institucija u kojima se posjet izvodi:

„Posjet je poseban oblik odgojno-obrazovne aktivnosti izvan škole. Izvodi se na lokalitetu od posebne vrijednosti (arheološke, geološke, botaničke...), u ustanovama i institucijama (muzej, galerija, kazalište, kino, tvornica, elektrana, vatrogasna postaja...) i sl. u svrhu ispunjavanja određenih odgojno-obrazovnih ciljeva i zadaća.“ (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2014)

Skok u svojoj knjizi definira izvanučioničku nastavu kao „specifično osmišljen i organiziran proces učenja i poučavanja koji se ostvaruje izvan škole“ (Skok 2002, 20). Skok nabroja temeljne zadaće izvanučioničke nastave, a neke od njih su: povezivanje i primjena u praktičnom radu, provjeravanje znanja stečenog u učionici, snalaženje u novim okolnostima učenja, upoznavanje novih čimbenika učenja, navikavanje na izvanučioničke oblike komuniciranja te na primarne izvore znanja, preispitivanje profesionalnih želja i stečenog školskog znanja s radnim zahtjevima u praksi, upoznavanje učenika s radnim pretpostavkama, temeljnim metodama rada, potencijalnim čimbenicima opasnosti na radu, pravilima, metodama i sredstvima zaštite na radu, mogućnostima inventivnog rada i dr. (Skok 2002, 13-14). Osim toga, Skok je izradio podjelu izvanučioničke nastave na 6 vrsta – nastavne posjete; nastavu u prirodi; školske izlete; školske ekskurzije; ljetovanja, zimovanja i logorovanja te terensku nastavu. Specifičnosti koje spominje u svojoj definiciji odnose se prvenstveno na prostor i konkretno mjesto izvođenja, a u procesu ostvarivanja iskazuju se u cilju, zadaćama, sadržajima, organizaciji, metodama, sredstvima, evaluaciji i ostalim didaktičkim značajkama. Nastavne posjete, kojima pripada i odlazak u muzej, Skok definira kao „sve vrste nastave i organiziranog učenja izvan učionice, koji traju od

nekoliko školskih sati do jednog dana, a ostvaruju se pod neposrednim vođenjem nastavnika i suradnika, u školskom dvorištu i u blizini škole (Skok 2002, 23) U okviru nastavnih posjeta mogu se posjećivati školski vrt, prirodni objekti, komunalni objekti i ustanove, gospodarski objekti, kulturne i vjerske institucije te druga mjesta i osobe koji su potencijalni izvori znanja u neposrednoj životnoj stvarnosti. Kulturnim i vjerskim institucijama pripadaju knjižnica, čitaonica, atelje, galerija, muzej, kazalište, kulturni i vjerski spomenici te različite zbirke kulturnog i povijesnog značaja. Skok definira i čimbenike izvanučioničke nastave u posjetima kulturnim i vjerskim institucijama, a to su: objektivni izvori znanja, subjektivni izvori znanja, neposredni izvori znanja te dostupni izvori znanja koji se mogu koristiti. Objektivni izvori znanja su „knjižnica, čitaonica, umjetnički atelje, galerija, muzej, gliptoteka, kazalište, kulturni i vjerski spomenici, crkve i drugi vjerski spomenici, te razne zbirke kulturnog i povijesnog značaja (Skok 2002, 38). Subjektivnim izvorima znanja pripadaju nastavnici te njihovi školski suradnici kao što su pedagog, psiholog te metodičari iz predmetnog područja, zatim sami učenici te drugi pojedinci koji sami mogu biti izvori znanja ili mogu izvore tumačiti učenicima. Neposredni izvor znanja je kultura komuniciranja ljudi u kulturnim i vjerskim institucijama, pri čemu učenici trebaju naučiti posebnosti ponašanja u spomenutim ustanovama. Dostupni izvori znanja, koji se u posjetima kulturnim i vjerskim institucijama mogu upotrebljavati, su na primjer „roditelji (staratelji) učenika, vanjski suradnici škole, primjerice knjižničari, kustosi u muzejima i galerijama, glumci“ (Skok 2002, 38) i drugi.

Freericks, Brinkmann i Wulf (2017) navode da se pojam *izvanškolsko učenje* (njem. *außerschulisches Lernen*) odnosi na cjelokupno samostalno učenje koje se odvija u neposrednom životnom i iskustvenom kontekstu izvan formalnog obrazovanja, a prema Dohmenu (2001) se čak 70% svega učenja odvija izvan klasičnih obrazovnih ustanova (Freericks, Brinkmann i Wulf 2017, 6). Sukladno tome, mjesta učenja istovremeno uključuju mjesta kao što su škola i fakultet, ali i mjesta kao što su muzej i šuma. U užem smislu, mjesta izvanučioničke nastave su institucije rekreativnog obrazovanja s kojima se škole mogu didaktički povezati, kako tvrdi Freericks (2011) (Freericks, Brinkmann i Wulf 2017, 9). Prema današnjem shvaćanju, informalno učenje u različitim situacijama učenja, a time i na različitim mjestima učenja, nužna je nadopuna formalnom učenju i time stvara odlučujuću komponentu cjeloživotnog učenja. Prema Sauerborn (2007) u mjestima izvanučioničke nastave učenici izravno

dolaze u interakciju sa svojim okruženjem, za što je karakteristično da učenici mogu aktivno sudjelovati u kreiranju obrazovnog sadržaja te ga sagledati iz različitih perspektiva (Freericks, Brinkmann i Wulf 2017, 9). Gaedtke-Eckhardt (2007) navodi karakteristike izvanučioničke nastave kao što su autentična iskustva, upoznavanje s mjestima potencijalnog daljnjeg obrazovanja primjerice knjižnice i muzeji, povezivanje sa životnom zbiljom učenika, učenje i opažanje svim osjetilima, učenje kroz igru, eksperimentiranje i doživljaje, težnja za međupredmetnim učenjem i dr. (Freericks, Brinkmann i Wulf 2017, 10). U svojem radu isti autori bave se i oblicima učenja. Oblikom učenja smatra se društveni oblik procesa učenja sa svojim različitim dimenzijama. Za razliku od starih nastavnih oblika, moderni oblici učenja nude temelje za samousmjereno, a time i održivo učenje. U tim novim oblicima učenja promijenila se i uloga učenika tako što su odgovornost, aktivnost i autonomija učenika postale sve važnije. Pored toga, kako su se razvijali novi oblici učenja, tako se razvio i novi nacrt aranžmana učenja i sadržaja (Freericks, Brinkmann i Wulf 2017, 13). Sauerborn i Brühne (2010) napravili su grubu podjelu struktura učenja koje u kontekstu oblika učenja igraju važnu ulogu. Strukture učenja dijele na slobodno ili otvoreno učenje u kojem sadržaj i proces učenja nisu unaprijed pripremljeni kao na primjer u šumi; na definirano i strukturirano učenje kao u muzeju, u kojem su sadržaj i procesi učenja unaprijed pripremljeni; na mješovito učenje u kojem je sadržaj unaprijed strukturiran do određene mjere, a mogućnosti učenja su ograničene (Freericks, Brinkmann i Wulf 2017: 13). Freericks, Brinkmann i Wulf (2017, 13.) navode koncepte učenja koji mogu poslužiti kao osnova za moderne oblike učenja, a odgovaraju izvanučioničkoj nastavi. To su učenje kroz otkrivanje, kooperativno učenje, holističko učenje ili učenje orijentirano na djelovanje i samostalno učenje. Učenjem kroz otkrivanje učenici samostalno traže i transformiraju informaciju te konstruiraju svoje znanje kroz vlastitu aktivnost. Kooperativnim učenjem učenici rade ili uče zajedno u manjim grupama usmjereni prema nekom zajedničkom cilju, pri čemu je osim samog znanja bitna i društvena kompetencija koju stječu. Holističko učenje prema Pestalozziju označava učenje „glavom, srcem i rukom“ te opisuje učenje uz što veći broj osjetilnih kanala. Učenik se pritom može izražavati kognitivno, afektivno i/ili psihomotorno. Samostalno se učenje odvija na temelju vlastitog iskustva, samoodređeno je i fleksibilno te se oslanja na aktiviranje neformalnih oblika učenja u svakodnevnom životu.

Freericks, Brinkmann i Wulf (2017) identificirali su i oblike učenja koji se izvorno pronalaze upravo na mjestima izvanučioničke nastave. To su: *scenografija* ili *rekonstrukcija događaja* (njem. *Szenographie*; eng. *reenactment*), *tematski događaj* (njem. *Themen-/Lernevent*), *inscenirani tematski svijet* (njem. *inszenierte Themenwelt*), *stanice za učenje* (njem. *Lernstationen*), *ture* ili *staze* (njem. *Touren/Pfade*), *istraživanje* ili *zaključivanje* (njem. *Erkundung/Erschließung*), *hands-on izložci* (njem. *Hands-on-/Mitmach-Exponate*), *show* i *model* (njem. *Schaubetriebe/Modelle*), *uranjanje u medijsko umjetničko djelo* (njem. *Immersion in ein Medien-Kunstwerk*), *radionice* (njem. *Workshops*), *tečajevi* ili *akademije* (njem. *Kurse/Akademie*) i *projekti* (njem. *Projekte*).

Ovaj će se rad u praktičnom dijelu prije svega baviti radionicama. Njih karakterizira „kooperativno učenje vezano uz neku specifičnu temu uz vodstvo ili prateća pomagala koja mogu povećati vrijednost iskustva. Prostor može, ali i ne mora imati posebnu ulogu“ (Freericks, Brinkmann i Wulf 2017, 22).

Isti autori navode i opće didaktičke kriterije za mjesta izvanučioničke nastave, a to su: umrežavanje s odgovarajućim partnerima, učenje usmjereno na emocionalno utemeljeno iskustvo, višedimenzionalni/višeosjetilni pristup učenju, interaktivna upotreba i samootkrivanje, povezivanje mjesta i sadržaja, tematska inscenacija i orijentacijski okvir, osobni prijenos znanja te kratkotrajno, vremenski ograničeno korištenje (Freericks, Brinkmann i Wulf 2017, 18).

4. Suradnja muzeja i škola

Škola se definira kao „institucija u kojoj se ostvaruju ciljevi odgoja i obrazovanja na planski i sustavan način“ (Škola, Hrvatska enciklopedija, 2021). Iako škola nije oduvijek postojala u obliku u kojem je danas poznajemo, uvijek je bilo jasno da je njezina uloga obrazovna. Kao što je spomenuto u jednom od ranijih poglavlja, muzej je također po svojoj prirodi obrazovna institucija, iako ta uloga dugo nije bila prepoznata te je i samo Međunarodno vijeće muzeja (eng. *International Council of Museums*, dalje u tekstu ICOM) u svoju definiciju uvrštava tek 1974. godine. No, najkasnije od tada trebalo bi biti jasno da ove dvije obrazovne institucije imaju jedinstvenu priliku za suradnju iz koje mogu profitirati obje ustanove.

„Ove dvije institucije imaju sasvim različite zadaće, različite zaposlenike i različite načine rada (...), no obje se ove institucije financiraju iz javnih sredstava, obje su čuvari i prenositelji kulturnog sjećanja te se obje moraju trajno razvijati i mijenjati u društvu i s društvom.“ (Dengel et al. 2011, 7)

Na trećoj općoj skupštini ICOM-a godine 1950. u Londonu usvojeni su zaključci kojima se naglašava važnost suradnje škola i muzeja (International Council of Museums 1950, 6-7). Zaključuje se da je hitno potrebno razviti i povećati posjete mladih u znanstvenim i tehničkim muzejima te se preporučuje da posjeti takvim muzejima budu uvršteni u školske programe u raznim zemljama. Muzejima se preporučuje da, s obzirom na njihovu važnost u obrazovanju djece, organiziraju izložbe za djecu u svojim prostorima i izvan njih, da se u svakome muzeju odvoji dio za aktivnosti koje se tiču djece te da se organizira redovita suradnja između znanstvenog osoblja muzeja i nastavnika u školama kako bi nastavnici bili svjesni mnogih mogućnosti koje se nude u muzejima u svrhu obrazovnog rada. ICOM također preporučuje da se u svrhu obrazovanja djece pripreme posebne muzejske zbirke za posudbu školama te odlučuju pripremiti malu putujuću izložbu dokumentarnih panoa kojima će konkretno ilustrirati različite načine na koje se muzeje može upotrebljavati u obrazovanju djece i mladih (International Council of Museums 1950, 6-7).

Tri društva iz Njemačke: Društvo za umjetničku pedagogiju (njem. *BDK-Fachverband für Kunstpädagogik*), Društvo muzejskih pedagoga (njem. *Bundesverband*

Museumpädagogik) te Muzejsko društvo (njem. *Deutscher Museumsbund*) u svrhu kulturnog obrazovanja i želje za učvršćivanjem i unaprjeđenjem suradnje škola i muzeja pokreću inicijativu škola@muzej (njem. *schule@museum*) te definiraju obrazovne ciljeve koji su od središnje važnosti za uspješnu suradnju:

- „s jedne strane približiti učenicima umjetnost i kulturu u muzejima te im omogućiti integriranje u društvo, a s druge strane senzibilizirati i otvoriti muzeje za socijalne i kulturne potrebe mladih i rastuću mobilnost društva;
- unaprijediti diskurs o društveno i politički relevantnim temama: omogućiti novu interpretaciju kulturne baštine u radu s djecom i mladima koje treba usmjeravati kako bi razvili odnos prema vlastitom podrijetlu, sadašnjosti i budućnosti;
- omogućiti sudjelovanje kroz komunikaciju koja se odnosi na teme iz kulture, kao i kreativne procese učenja i obrazovanja;
- ojačati društvenu kompetenciju i razvoj ličnosti pomoću kulturnog i političkog obrazovanja;
- stupiti u kontakt s različitim tipovima škola;
- unaprijediti razvoj inovativnih modela za različite, dugoročne i trajne vidove suradnje škola i muzeja.“ (Dengel, et al. 2011, 3)

Beverly Sheppard (1993) ističe da muzeji i škole predstavljaju prirodne partnere koji mogu pružati dopunjujuća iskustva. Također naglašava važnost razvijanja i održavanja suradnje između muzeja i škola jer obrazovni stručnjaci u oba sektora kombiniraju dva različita pristupa učenju - jezik učionice i predmete u muzeju - te koriste svoje različite vrste ekspertize - nastavnu metodiku i vizualne tehnike učenja - kako bi postigli svoje obrazovne ciljeve (Somerville 2013, 28).

Kao što je već ranije spomenuto, suradnjom muzeja i škola mogu profitirati obje institucije. S jedne strane, školi suradnja s muzejom omogućava nove procese učenja za učenike čime se produbljuje i umrežava znanje te se jačaju kompetencije. Muzej učenicima pruža osjetilne podražaje, tj. ostavlja trajne dojmove koji nastaju učenjem ispred originalnih predložaka. Osim toga, izvanškolsko poučavanje motivira učenike i izlaže ih mjestima povezanima s javnim kulturnim životom. Uz to, učenje u muzeju prilika je za stvaranje kulturnog profila škole. S druge strane, škola muzeju osigurava zadržavanje postojeće publike i privlačenje nove, čime raste broj posjetitelja. Takva

suradnja stvara nove ciljne skupine na koje se do sada nije fokusiralo te nastaju novi sadržajni impulsi. Time muzeji legitimiraju svoj obrazovni zadatak i pozicioniraju se kao mjesta kulture i učenja u društvenom okruženju (Dengel, et al. 2011, 10).

Dengel i suradnici (2011, 38-42) smatraju da postoji čitav niz aspekata oko kojih bi se partneri u obrazovanju trebali složiti. Kako bi suradnja bila što kvalitetnija potrebno je:

1. „Omogućiti suradnju i poštovati pristup svijetu mladih
2. Optimizirati procese
3. Podupirati kompetencije
4. Težiti održivosti
5. Umrežiti se
6. Privući javnost.“

Prema prvom je navedenom aspektu važno uključiti djecu i mlade što ranije i što intenzivnije u planiranje i provođenje projekata. Mlađe generacije potrebno je promatrati kao partnere te bi muzeji i škole trebali biti usmjereni na ostvarivanje njihovih potencijala. Osim toga, u tom je kontekstu jednako važno poznavati i razumjeti „učenički svijet“ kako bi se teme projekata mogle uskladiti s onim što je učenicima već poznato i onim što im je novo (Dengel, et al. 2011, 38-39). Nadalje, drugom točkom, koju spominju Dengel i suradnici, naglašava se zajednički rad na projektu. Svi sudionici projekta ga zajedno stvaraju i razvijaju, a „kvaliteta završnog rezultata ima jednaku važnost kao i kvaliteta rada na projektu“ (Dengel, et al. 2011, 39). Treći je važan aspekt „podupirati kompetencije“, a to znači da je važno poticati učenike da prošire i stječu kompetencije važne za različita područja života, kao na primjer svoje prezentacijske vještine. Uz to je važan i aspekt održivosti, koji se spominje kao četvrta točka, i koji potiče stvaranje partnerstva. Naposljetku, autori spominju i umrežavanje i važnost privlačenja javnosti. Svaki projekt mogu obogatiti vanjski suradnici i stručnjaci, a kako bi projekt postao vidljiv te kako bi se moglo odati priznanje njegovim stvarateljima, važno je privući pozornost javnosti (Dengel, et al. 2011, 40-42).

Chesebrough godine 1998. određuje četiri razine intenziteta interakcije i međusobne povezanosti muzeja i škola: kooperacija, koordinacija, kolaboracija i integracija. Kod kooperacije se podrazumijeva neformalan odnos jer svaka institucija zadržava svoje

ovlasti, odgovornosti i resurse, te se ta vrsta odnosa smatra „interakcijom niskog intenziteta“. Pri kooperaciji se jedino dijele informacije koje ih dovode u kontakt. U koordiniranim interakcijama isto tako nema stvarnog spajanja resursa i formiranja neke zajedničke misije, no postoji jasnije i više razumijevanje ciljeva i zadataka. S druge strane prema Chesebroughu (1998) u kolaboracijskom odnosu interakcija proizlazi iz određene „zajedničke misije, nove organizacijske strukture i međusobnih odgovornosti“ (Zadravec i Miklošević 2022, 150). Na poslijetku, integracija podrazumijeva jednako ulaganje resursa kako bi se postigla učinkovita isporuka usluga koju kontroliraju obje strane (Somerville 2013, 13).

Wan Chen Liu predlaže 6 modela suradnje škole i muzeja. Oni se razlikuju ovisno o tome tko inicira interakciju, kako škole i muzeji međusobno komuniciraju te prema razinama suradnje (Liu 2007, 129). Ti modeli pokazuju kontinuitet sve većih razina uključenosti unutar partnerstva škole i muzeja (Somerville 2013, 34). Redom su to: *model davatelj-primatelj* (engl. *provider-receiver model*), *muzejsko-upravljački model* (engl. *museum-directed interaction model*), *školsko-upravljački model* (engl. *school-directed interaction model*), *model muzeja kao škole* (engl. *museum-as-school model*), *model škole u muzeju* (engl. *school-in-museum model*) te *model muzejsko-školske interakcije posredstvom treće osobe* (engl. *museum-school interaction through a third party model*) (Liu 2007, 129-133). U svrhu ovoga rada pobliže će se objasniti 2 od ovih 6 modela.

Zadravec i Miklošević u svojem istraživanju odnosa između muzeja i škola u Hrvatskoj s gledišta nastavnika srednjih općih i strukovnih škola zaključuju između ostalog da interakcija između hrvatskih nastavnika srednjih škola i osoblja muzeja odgovara prvom modelu prema Liu (Zadravec i Miklošević 2022, 160). U *modelu davatelj-primatelj* (engl. *provider-receiver model*) muzej preuzima ulogu davatelja usluga, a škola ulogu primatelja tih usluga (Liu 2007, 129). To znači da „muzejsko osoblje preuzima odgovornost za poučavanje i upravljanje nastavom bez komunikacije s učiteljima o poučavanju i učenju s nastavnicima“ (Zadravec i Miklošević 2022, 149). To može izgledati i tako da nastavnik zakaže standardni obilazak muzeja u kojem nema prilagođavanja ili krojenja obilaska i nastavnog plana da bi odgovarao potrebama nastavnika ili njegovog razreda (Somerville 2013, 35-36). U ovakvom korištenju muzeja za izvannastavne aktivnosti nevezane uz kurikulum, muzej služi za socijalizaciju i upoznavanje s kulturom (Zadravec i Miklošević 2022, 149).

Drugi model relevantan za ovaj rad jest *školsko-upravljački model* (engl. *school-directed interaction model*). U ovom modelu odgovornost također snose i škola i muzej, no u ovom slučaju je škola inicijator suradnje. Nastavnici aktivno smišljaju ideje za kurikulum i razvijaju materijale za djecu uz pomoć muzejskih edukatora (Liu 2007, 130). To može značiti da nastavnici koriste muzejsku zbirku i stručnost kako bi osmislili aktivnosti povezane s muzejem i njegovim postavom. (Somerville 2013, 38). Ovaj model odgovarao bi radionicama (v. poglavlje 6) pripremljenim za ovaj rad, u kojemu škola odnosno predmetni nastavnik iniciraju suradnju te planiraju radionice i razvijaju materijale usko povezane s postavom muzeja.

Svaki od spomenutih modela ima dobre i loše strane, a najbolji model za određeno partnerstvo ovisit će o potrebama i ciljevima uključenih škola i muzeja. No, bez obzira na model za koji se škole i muzeji odluče, njihova partnerstva imaju ogroman potencijal te mogu učenicima pružiti bogata obrazovna iskustva i promovirati međudisciplinarno učenje. Uz to, svojom suradnjom škole i muzeji mogu promovirati poštovanje kulturne baštine i ljubav prema učenju na pravim predmetima i iz neposrednog iskustva.

Ovaj rad bavi se prvenstveno suradnjom škole i muzeja u svrhu poučavanja i učenja stranog jezika u muzeju kao mjestu izvanučioničke nastave. Međutim, sudeći prema manjku stručne literature na hrvatskome jeziku i o Hrvatskoj u ovome kontekstu, može se zaključiti da se ozbiljna suradnja muzeja i škola na našem području ne provodi, barem ne u formalnim oblicima, a pogotovo ne u svrhu poučavanja i učenja jezika. Naime, posjet muzeju kao pojam ne postoji u okviru Nacionalnog okvirnog kurikula za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (NOK) koji u Republici Hrvatskoj vrijedi kao temeljni školski dokument (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa 2011). Odlazak u muzej prema NOK-u ne samo da nije obaveza nastavnika i drugih školskih djelatnika, već se nigdje ne navodi niti preporuka za odlazak u muzej, iako bi, sudeći prema ovome dokumentu, „osposobljavanje učenika za razumijevanje kulturne i jezične raznolikosti Europe i svijeta “trebalo biti od ključne važnosti” (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa 2011). Niti u kurikulumima pojedinačnih stranih jezika ne može se naći preporuka ili uputa za korištenje muzeja kao mjesta izvanučioničke nastave, ili izvanučioničke nastave kao takve. Nastavnici muzej smatraju mjestom vrijednim posjeta koje obogaćuje školsko znanje, no ne povezuju posjet muzejima s ishodima predmeta koje predaju, a prenošenje znanja u muzeju u velikoj mjeri prepuštaju muzealcima (Zadravec i Miklošević 2022, 159).

S muzejske je strane situacija nešto bolja. Prema Alavanji (2015: 45) muzeji koji imaju zaposlenog muzejskog pedagoga (nemaju ga svi) ostvaruju vrlo dobre rezultate u osmišljavanju i kreiranju sadržaja koji su posjetiteljima privlačni. Ipak, škole ne pokazuju veliki interes ni odaziv. Mimo toga, brojni muzealci (usp. npr. Alavanja 2015; Zadravec i Miklošević 2022) te studenti muzeologije i srodnih znanosti (usp. npr. Zadravec 2021; Pocrnjić 2022; Jukić 2019; Hursa 2021) pišu o potencijalima suradnje škole i muzeja te provode istraživanja o trenutnoj suradnji. U kontekstu ovoga rada od posebne je važnosti projekt Tiflološkog muzeja *Učiti jezik je lako, u muzeju saznaj kako* (Sušić 2019). Makar je u ovome projektu riječ o učenju u odrasloj dobi te je jezik koji se uči hrvatski kao ini jezik, Tiflološki muzej ovim je projektom pokazao da se u Hrvatskoj apsolutno može provesti takva suradnja škole (u ovom slučaju Croaticuma – centra za hrvatski kao drugi i strani jezik) i muzeja, od koje koristi imaju obje strane. Uz sam projekt izdana je i publikacija čija je svrha „da u okviru društveno-korisnog učenja pokaže kako se hrvatski jezik kao drugi i strani može učiti i u Tiflološkom muzeju“ (Sušić 2019, 5). U publikaciji su sadržani tekstovi za uvježbavanje pojmova koji su povezani s izlošcima Tiflološkog muzeja te se obrađuju teme osjetila, kao i druge povezane sa slabovidnim i slijepim osobama, s ciljem da se nauči i pokaže, da se u prirodnom okruženju efikasno mogu svladati specifične jezične teme (Sušić 2019). No, kao što je već spomenuto, ne postoje nikakvi službeni dokumenti, priručnici ili upute o suradnji škola i muzeja. Najbliže tomu prijevod je već ranije spomenutog dokumenta iz Njemačke škola@muzej – priručnik o suradnji (njem. *schule@museum – Eine Handreichung für die Zusammenarbeit*).

U Njemačkoj je situacija ipak nešto bolja nego u Hrvatskoj. Budući da je Savezna Republika Njemačka podijeljena na 16 saveznih zemalja (njem. *Bundesländer*), ne postoji dokument ekvivalentan našem NOK-u, već svaka savezna zemlja sastavlja svoj kurikulum. Unutar tih kurikula odlazak u muzej spominje se u različitim kontekstima te se preporučuje koristiti se muzejom kao mjestom izvanučioničke nastave. Osim toga, postoje brojni dokumenti (Staatsinstitut für Schulqualität und Bildungsforschung München, s.a.; Museumspädagogisches Zentrum, s.a.; Staatliche Museen zu Berlin, s.a.) koji preporučuju suradnju, opisuju uvjete i oblike suradnje, pružaju primjere dobre prakse i sl. Neki su od njih već spomenuti dokument škola@muzej, preporuke samih saveznih zemalja, internetske stranice posvećene upravo toj suradnji i dr. Sudeći prema tome, suradnja škola i muzeja u Njemačkoj postoji i uspješna je. Kad je riječ o

učenju jezika u muzeju, postoje mnogi primjeri kako se taj oblik učenja jezika provodio kroz projekte. I u ovome slučaju, većina projekata odnosi se na učenje njemačkog kao stranog jezika, no postoje i primjeri učenja drugih stranih jezika u muzejima, npr. francuskog u gradovima Lörrach i Weil am Rhein i njihovim gradskim muzejima (Kaufmann 2008).

U kontekstu učenja stranog jezika u muzeju, sada specifično njemačkog, dobrim bi se mogao pokazati model CLILiG. Taj je model razvijen prema uzoru na CLIL, a o tim će programima biti više govora u sljedećem poglavlju.

5. CLIL model

CLIL je akronim pojma *Content and Language Integrated Learning* (hrv. *integrirano učenje sadržaja i jezika*) koji se 1990-ih razvio u Europi te počeo upotrebljavati kao najčešći termin za ovu vrstu obrazovanja (Europska komisija 2006), a sada postaje sve popularniji širom svijeta. Jedna od najvećih prednosti i posebnosti Europe, i u smislu obrazovne lokacije, jest to što se nalazi na mjestu izrazite jezične i kulturne raznolikosti na prostoru koji je geografski pregledan (Haataja 2007, 4), pa ne čudi da se koncept CLIL-a razvio upravo na tom multikulturalnom kontinentu. Može se primijetiti trend k internacionalizaciji i globalizaciji koji stavlja pritisak na obrazovne sustave da osiguraju vještine koje će omogućiti učenicima da se snalaze u međunarodnom kontekstu (Dalton-Puffer 2007), za što se upotrebljava CLIL kao način pripreme učenika za globalizirani i višejezični svijet 21. stoljeća. Tome već jedno duže vrijeme posebno pridonosi razvoj informacijskih i komunikacijskih tehnologija (Haataja i Wicke 2015, 7).

CLIL predstavlja platformu za inovativan metodološki pristup koji se proteže izvan samoga učenja jezika (Europska komisija 2006). To je obrazovni pristup s dva fokusa u kojem se strani jezik upotrebljava za učenje i poučavanje i sadržaja i jezika. On nije novi oblik učenja jezika niti novi oblik učenja nekog određenog sadržaja ili predmeta, već svojevrsna inovativna fuzija oba (Coyle, Hood i Marsh 2010, 17), obrazovni pristup koji se temelji na formalnoj i organizacijskoj integraciji predmetnog sadržaja i stranog jezika, pri čemu se fokus stavlja na sam proces učenja (Haataja i Wicke 2015). Integrirajući predmet i sadržaj, CLIL učenicima pruža autentičnije i smislenije iskustvo učenja, čime oni ne samo da uče jezik, već stječu i dublje razumijevanje sadržaja koji uče. Koristeći se stranim jezikom kao sredstvom u nastavi učenici su prisiljeni razmišljati i komunicirati na stranome jeziku, što može biti učinkovitije od tradicionalne nastave jezika (Coyle, Hood i Marsh 2010).

S ciljem da se postigne jača prisutnost njemačkog kao ciljnog jezika u internacionalnim i do tada gotovo isključivo anglofonim „CLIL raspravama“, razvijen je pojam CLILiG-a (eng. *Content and Language Integrated Learning in German*). Cilj uvođenja ovoga akronima nikada nije bila eliminacija već postojećih, uvriježenih i sadržajno specifičnijih i prikladnijih oznaka vezanih uz njemački jezik. Ciljevi uvođenja ovoga

pojma bili su razmatranje međupredmetnih, integriranih okruženja za učenje njemačkog jezika, prvenstveno u zemljama u kojima se ne govori njemački jezik, te interdisciplinarno usvajanje njemačkog kao ciljnog jezika u zemljama njemačkog govornog područja (Haataja i Wicke 2015, 12).

Haataja i Wicke (2015, 14-20) razlikuju četiri oblika CLILiG-a: nastava njemačkog jezika s međupredmetnim temama (njem. *fachübergreifender DaF-Unterricht*), dvojezična predmetna nastava (njem. *bilingualer Sachfachunterricht*), model obrazovanja „uranjanjem“ (njem. *Sprachimmersion*) te jezično osjetljiva predmetna nastava na njemačkom jeziku (njem. *sprachsensibler deutschsprachiger Fachunterricht*). Za nastavu njemačkog jezika s međupredmetnim temama karakteristični su samostalni mini-projekti iz jezične i predmetne nastave te uključivanje predmetnog sadržaja u jezik i obrnuto. Dvojezičnu nastavu karakteriziraju interdisciplinarni projekti, jači fokus na predmet i jezik tj. jezike, s obzirom da je obično uključen i materinski jezik, te primjena u predmetnoj i u jezičnoj nastavi. Model obrazovanja „uranjanjem“ često uključuje modularne CLIL jedinice, najčešće u fakultativnoj nastavi. U jezično osjetljivoj predmetnoj nastavi na njemačkom jeziku CLIL je čvrsto etabliran u nastavnom planu i programu.

Ovim radom želi se pokazati koju ulogu muzej može imati u nastavi njemačkog jezika, a oblik CLILiG-a koji se upotrebljava za nastavu u muzeju jest nastava njemačkog jezika s međupredmetnim temama. U kurikulu za nastavni predmet Njemački jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj istaknuto je da se ostvarivanjem odgojno-obrazovnih ciljeva predviđenih nastavnim planom i program za predmet „njemački jezik“ potiče razvoj svih osnovnih kompetencija potrebnih za cjeloživotno obrazovanje. Važno je napomenuti i da je jezik „istodobno i sadržaj i sredstvo učenja i poučavanja koje povezuje Njemački jezik sa svim odgojno-obrazovnim područjima, međupredmetnim temama i gotovo svim predmetima.“ (Ministarstvo znanosti i obrazovanja 2019). Od početka učenja jezika realiziraju se poveznice sa svim odgojno-obrazovnim područjima, a nastava stranog jezika nastoji poticati učenike da povežu sadržaje iz drugih predmeta s nastavom stranoga jezika. Ta povezanost se uspostavlja s „jezično-komunikacijskim, društveno-humanističkim, umjetničkim, prirodoslovnim, tehničkim, informatičkim, matematičkim te tjelesnim i zdravstvenim područjem.“ (Ministarstvo znanosti i obrazovanja 2019) Međupredmetne teme

realiziraju se „izborom sadržaja i tema u učenju i poučavanju nastavnoga predmeta“ (Ministarstvo znanosti i obrazovanja 2019).

6. Radionice

U svrhu ovoga rada pripremljene su dvije nastavne pripreme u obliku radionica, jedna za osnovnu školu i jedna za gimnazije. Nastavne pripreme sadrže opis aktivnosti nastavnika i učenika, oblik nastavnog rada, opis korištenih sredstava i pomagala, didaktičke komentare te različite nastavne materijale za pojedine aktivnosti, a oni se nalaze u prilogu na kraju rada. Same pripreme na njemačkom jeziku nalaze se u prilogima rada.

Ove dvije radionice zapravo predstavljaju kombinaciju formalnog i informalnog učenja. Ishodi radionica jesu unaprijed isplanirani i određeni, no mogućnost informalnog učenja i dalje je otvorena – učenici istražuju i postavljaju pitanja te dijele svoje spoznaje sa školskim kolegama. Osim toga, imaju priliku promatrati i rukovati stvarnim fizičkim izlošcima, što im omogućuje učiti iz konteksta u kojem su predmeti nastali (v. npr. Priloge 2a i 2b ili 7a). Imaju mogućnost učiti samousmjerenom (v. npr. Prilog 7b) i kroz društvenu interakciju (v. npr. Priloge 7b i 8b).

U ovim radionicama obrađuje se ista tema i isti sadržaj, no težina zadataka prilagođena je jezičnoj razini na kojoj se nalaze učenici (A2 u osnovnoj školi, a B1 u gimnaziji). Iz opisa radionica može se primijetiti da se na A2 razini dozvoljava veća upotreba materinskog jezika (i kod nastavnika i kod učenika), dok se gimnazijalci na B1 razini materinskim jezikom koriste samo u iznimnim slučajevima.

6.1. Radionica za osnovnu školu

Ova radionica namijenjena je učenicima 7. razreda osnovne škole koji njemački uče kao prvi strani jezik od prvog razreda osnovne škole (7. godine učenja njemačkog jezika – razina A2). Tema radionice su germanizmi i zanimanja, a radionica se održava u Muzeju Grada Zagreba i traje 90 minuta, odnosno dva nastavna sata. Pri obrađivanju gradiva primjenjuje se većina socijalnih oblika rada, a to su frontalni oblik

rada, nastava u plenumu, individualni rad i rad u paru te sljedeće nastavne metode: metoda usmenog izlaganja, demonstracijska metoda, metoda razgovora.

U 7. razredu učenici već posjeduju određena znanja i vještine vezane za ovu temu koja će im biti potrebna za sudjelovanje na nastavnom satu. Raspoložu određenim predznanjem o povijesti grada Zagreba, upoznati su s poveznicom njemačkog i hrvatskog jezika kroz nastavu povijesti te poznaju neke germanizme iz svakodnevnog govora. Znaju nazive na njemačkom za mjesta u gradu, odnosno mjesta rada kao što su: bolnica, restoran, kafić, frizerski salon, trgovina, škola, kazalište, radionica. Upoznati su sa sufiksom *-in* za ženski rod (u njemačkom se jeziku dodaje sufiks *-in* na zanimanja u muškom rodu kako bi se dobio ženski rod imenice, usp. sa sufiksom *-ica* na hrvatskom jeziku, npr. Kellner/Kellnerin i konobar/konobarica), s priložima lijevo, desno i ravno, s imperativom glagola ići i skrenuti te s prijedlozima *in* (hrv. *u*) koji se u njemačkom jeziku upotrebljava s dativom i akuzativom te *zu* (hrv. *k, do, prema*) koji u njemačkom jeziku dolazi s dativom, a uz pomoć kojih pitaju za upute u gradu. Učenici mogu razumjeti, postavljati i odgovarati na jednostavna pitanja, mogu pitati za upute te oblikovati uzročno-posljedične rečenice s *weil* (jer ili zato što).

U okviru ove nastavne pripreme postavljeni su određeni ishodi učenja kako bi se osiguralo da učenici usvoje određena znanja i vještine.

Nakon ove radionice učenici će poznavati povijest grada Zagreba u kontekstu povezanosti Hrvatske i Njemačke, odnosno zemalja njemačkog govornog područja.

Učenici će biti svjesni utjecaja njemačkog jezika prije svega na zagrebački dijalekt.

Moći će razumjeti pojam germanizam.

Učenici će poznavati nazive nekih zanimanja na njemačkom kao što su: pekar, kuhar, konobar, liječnik, medicinska sestra, prodavač, učitelj, frizer, pjevač, mehaničar, glumac, stolar, postolar i krojač.

Znat će da sufiks *-in* služi za tvorbu imenica ženskog roda u kontekstu zanimanja.

Učenici će poznavati nazive aktivnosti na njemačkom jeziku vezanih uz naučena zanimanja kao što su: podučavanje, gluma u kazalištu, briga o pacijentima, kuhanje specijaliteta, šišanje kose, pjevanje pjesama, prodaja odjeće i obuće, popravak automobila, prodaja kruha i peciva, pregled pacijenata, izrada obuće, izrada namještaja, posluživanje gostiju, šivanje odjeće.

Učenici će moći na hrvatskom opisati rad muzealca te nabrojati niz germanizama i povezati ih s izvornim njemačkim riječima.

Moći će na hrvatskom jeziku iznijeti svoje mišljenje o zanimanjima u zagrebačkoj povijesti te na njemačkom oblikovati ženske oblike zanimanja na temelju muških.

Oni će se moći izraziti o nečijem zanimanju te povezati nazive zanimanja s odgovarajućim aktivnostima i mjestima rada.

Učenici će moći na njemačkom jeziku oblikovati jednostavne izjavne rečenice vezane za tu temu te izraziti vlastite želje i ambicije u vezi zanimanja.

Sat započinje pozdravom nastavnika i učenika te podsjećanjem na pravila koja vrijede u muzejima. Nastavnik postavlja pitanja učenicima na njemačkom jeziku: Jeste li već bili u Muzeju grada Zagreba? Kada je to bilo? Čega se možete sjetiti? Što možete reći o zagrebačkoj povijesti? Možete li zamisliti rad u muzeju? Poznajete li nekoga tko radi u muzeju? Nastavnik postavlja ova pitanja kako bi aktivirao predznanje učenika te ih motivirao. Učenici se prisjećaju na prethodne posjete muzeju te odgovaraju na pitanja nastavnika i govore o povijesti Zagreba na njemačkom ili po potrebi hrvatskom jeziku.

U sljedećem nizu pitanja prelazi se na hrvatski jezik kako bi se učenike motiviralo za temu sata „zanimanja“ te se svakome omogućilo da slobodno, na materinskom jeziku, izrazi svoje mišljenje. Nastavnik postavlja sljedeća pitanja: Što ta osoba koju poznajete točno radi u muzeju? Što mislite, što sve može biti posao u muzeju? Ako ne želite raditi u muzeju, kojim biste se poslom željeli baviti u budućnosti? Kako bismo drugačije mogli nazvati riječ "posao"? (Tako je, zanimanje!) Što zamislite kada čujete riječ "zanimanje"? Učenici odgovaraju na pitanja, navode zanimanja za koja se interesiraju te svoje asocijacije. Nastavnik na njemačkom jeziku zapisuje asocijacije učenika na riječ „zanimanje“ na malu ploču, postavljenu u predvorju muzeja. Zapisivanje asocijacija služi kao priprema za daljnji rad te kao poveznica s krajem sata.

Nastavnik postavlja učenicima pitanja na njemačkom jeziku: Što mislite, jesu li ljudi nekada obavljali iste poslove kao danas? Što se promijenilo? Objasnjava da se uloga različitih zanimanja u društvu mijenjala tijekom vremena te da je važno upoznati ulogu zanimanja kroz povijest kako bismo bolje razumjeli svijet oko sebe i mnoge različite načine na koje ljudi pridonose društvu. Dodaje da će posjetiti muzej kako bi saznali više o zagrebačkoj povijesti i istražili različita zanimanja, uključujući ona koja su se nekada obavljala, ali i suvremenija zanimanja. Vodi učenike kroz prve dijelove muzeja

koji nisu povezani s njemačkim jezikom ili zemljama njemačkog govornog područja te aktivira predznanje učenika o zagrebačkoj povijesti. Učenici prolaze kroz prvih nekoliko prostorija muzeja i prisjećaju se priče o Zagrebu.

Glavni dio sata podijeljen je na tri dijela, od kojih se prvi dio bavi germanizmima, a drugi i treći zanimanjima, pri čemu se zanimanja prvo uvode, a zatim uvježbavaju uz pomoć već otprije poznatog gradiva.

Nastavnik i učenici dolaze do dijela izložbe koji se odnosi na Habsburšku monarhiju i povezanost hrvatskog i njemačkog jezika, a nastavnik pokreće diskusiju s učenicima na njemačkom jeziku: Sjećate li se što ste naučili iz povijesti? Zna li od kada njemački utječe na hrvatski jezik? (Točno, od 16. stoljeća kada je osnovana Vojna Krajina i kada je Ferdinand I. Habsburg izabran za kralja). Tko je onda dolazio iz zemalja njemačkog govornog područja u Hrvatsku? (Točno, vojnici!). U tom dijelu Hrvatske njemački je postao službeni jezik. Što mislite, kako je to izgledalo? Gdje se govorio njemački, a gdje hrvatski? Kako su ljudi učili njemački jezik? (Točno, u školi - u to vrijeme osnovano je mnogo njemačkih škola). Zamislite sada da je njemački jezik službeni jezik u Hrvatskoj. Mnogo Nijemaca i Austrijanaca je došlo u Hrvatsku i govori samo njemački, ali ovdje žive ljudi koji govore hrvatski i tek uče njemački - kako se te dvije skupine sporazumijevaju? Što nastaje iz te mješavine dvaju jezika? (Točno, germanizmi). Može li netko preciznije objasniti što su germanizmi? Zna li možda neke primjere germanizama? Upotrebljavaju li vaši roditelji ili djedovi i bake neke germanizme? Da, koje? Upotrebljavate li možda i vi neke? Sada ćemo riješiti radni listić (v. Prilog 1a) s germanizmima na hrvatskom jeziku!

Učenici pritom povezuju svoje znanje iz nastave povijesti s posjetom muzeju i pitanjima nastavnika te odgovaraju na pitanja nastavnika na njemačkom. Zamišljaju kako je izgledao život u Hrvatskoj u doba njemačkog kao službenog jezika te izražavaju svoje predodžbe. Učenici zaključuju da je njemački jezik utjecao na hrvatski jezik te da je nastala mješavina obaju jezika. Novi izrazi nazivaju se germanizmima. Učenici navode germanizme koje poznaju ili sami upotrebljavaju. Nastavnik govori o povijesti Zagreba kako bi osigurao da učenici prepoznaju vezu između ta dva jezika te postavlja učenicima pitanja o pojmu „germanizam“ kako bi provjerio jesu li učenici upoznati s tim pojmom i mogu li navesti primjere. Zatim uspostavlja vezu s privatnim životom učenika kako bi im olakšao rješavanje radnog listića.

Nastavnik učenicima dijeli radne listiće (v. Prilog 1a) s germanizmima i čita upute za prvi zadatak. Čita tekst prvi put i kaže učenicima da pronađu 15 germanizama u tekstu. Učenici prate upute nastavnika i rješavaju prvi zadatak. Čitaju tekst i pronalaze 15 germanizama. Ovom aktivnošću pokazuje se integracija germanizama u hrvatski jezik. Germanizmi su pažljivo odabrani kako bi većina učenika mogla razumjeti, a ne samo oni učenici ili njihovi roditelji koji dolaze iz područja gdje se posebno puno upotrebljavaju germanizmi. Učenici iznose svoje odgovore i ispravljaju ih po potrebi. Nastavnik provjerava i raspravlja prvi zadatak s učenicima te čita upute za drugi zadatak, u kojem učenici trebaju povezati njemačke riječi (koje su germanizmi u hrvatskom jeziku) sa slikama. Učenici rješavaju drugi zadatak, povezuju riječi sa slikama, iznose svoje odgovore i ispravljaju ih ako je potrebno, dok nastavnik provjerava odgovore učenika i raspravlja s njima o drugom zadatku. U ovoj aktivnosti vidljive su sličnosti između dva jezika.

Nastavnik vodi učenike do prostorije s dokumentima (v. Prilog 2a) koji prikazuju zagrebačku dvojezičnost te zajedno kratko prolaze kroz prostoriju i na njemačkom jeziku komentiraju dokumente, dok nastavnik potiče raspravu o nazivima zanimanja.

Zatim vodi učenike do prostorije (v. Prilog 3a) u kojoj se nalazi maketa glavne zagrebačke trgovačke ulice Ilice te im postavlja pitanja na hrvatskom jeziku, kako bi aktivirao njihovo predznanje: Koja od ovih zanimanja koja vidite ovdje postoje i danas? Kako ta zanimanja izgledaju danas, izgledaju li isto kao prije ili se nešto promijenilo; što se promijenilo? Koja od ovih zanimanja danas više ne postoje? Zašto više ne postoje? Znate li još primjere zanimanja koja više ne postoje? Koja su nova zanimanja nastala u međuvremenu? Zašto su nastala ta zanimanja? Hajdemo onda pogledati kako se pojedina zanimanja kažu na njemačkom jeziku. Učenici odgovaraju na pitanja nastavnika. Uspoređuju zanimanja nekada i danas. Razmišljaju zašto neka zanimanja danas više ne postoje, ali i zašto su nastala nova zanimanja.

Nastavnik pokazuje učenicima slike (v. Prilog 4a) zanimanja i jasno i glasno izgovara nazive zanimanja na njemačkom jeziku. Ponavljanjem dobiva uvid u izgovor učenika i može ih ispraviti ako je potrebno. Učenici gledaju slike i ponavljaju za nastavnikom. Nastavnik dijeli radne listiće (v. Prilog 5a) učenicima i moli ih da riješe prvi zadatak. Objašnjava im da trebaju povezati slike zanimanja s njihovim nazivima na njemačkom jeziku. Učenici slušaju upute nastavnika te rješavaju prvi zadatak na radnom listiću i

povezuju slike zanimanja s odgovarajućim nazivima. Nastavnik proziva učenike, oni čitaju svoje odgovore na glas i ispravljaju ih po potrebi.

Nastavnik pita učenike na hrvatskom jeziku: "Koja je razlika između Lehrer i Lehrerin? Koje je muško, a koje žensko? A po čemu to znate? Dobivaju li zanimanja ženskih osoba nekad i "rogiće"? Koja su to zanimanja? A što je s Krankenschwester? Kad u rečenici navodimo tko je što po zanimanju, trebamo li ispred zanimanja član ili ne?". Nastavnik kaže: "Ja sam učiteljica po zanimanju. Zorina mama je liječnica po zanimanju.", i pita na hrvatskom jeziku: "Što znači ovo von Beruf?". Učenici odgovaraju na pitanja te zaključuju koja su pravila za ženske oblike naziva zanimanja. Pri radu s gramatikom prelazi se na hrvatski jezik kako bi se osiguralo da učenici razumiju gramatičko pravilo. Nastavnik učenicima ukazuje na to da se pravila o kojima se upravo govorilo nalaze i na njihovom radnom listiću (v. Prilog 5a).

Nastavnik ponovno pokazuje učenicima slike (v. Prilog 4a) zanimanja i pita ih tko su te osobe. Nakon odgovora učenika, kaže što te osobe rade u svojem zanimanju (npr. kuhar kuha specijalitete) i učenici ponavljaju rečenice. Povezuje nove nazive zanimanja s već poznatim glagolima i mjestima rada – uče se samo neke nove riječi (npr. specijaliteti, lijekovi itd.) koje su navedeni na radnom listiću (v. Prilog 5a), kako se učenike ne bi preopteretilo.

Nastavnik moli učenike da riješe i drugi zadatak na radnom listiću (v. Prilog 5a) i povežu zanimanja s odgovarajućim aktivnostima. Učenici rješavaju zadatak, čitaju odgovore na glas i ispravljaju ih po potrebi.

Potom pokazuje učenicima slike (v. Prilog 6a) mjesta rada i pita ih koja su to mjesta (npr. pekara). Učenici na njemačkom trebaju reći tko radi u pekari (pekar i pekarica) i što ta osoba radi u svom zanimanju (pekar peče kruh i peciva). Prisjećaju se mjesta rada koja su već ranije naučili. Navode tko radi na tim mjestima i što ta osoba radi u svom zanimanju. Prelazi se na dinamičniju aktivnost kako bi se održala motivacija učenika. Nastavnik dijeli učenicima slike zanimanja i mjesta rada. Svaki učenik dobiva samo jednu sliku (v. Prilog 4a i 6a). Zatim daje upute učenicima za igru. Oni pronalaze svoj par (npr. učenik koji ima sliku liječnika traži učenika sa slikom bolnice). Kad pronađu svoj par, učenici se dogovaraju što će prezentirati. Nakon toga prezentiraju svoje slikovne kartice (npr. Mi smo kuhar i kuharica, radimo u restoranu, kuhamo

specijalitete). Pomoću kartica sa slikama, nastavnik može provjeriti je li sve jasno ili treba još nešto objasniti.

Nastavnik vodi učenike do sobe (v. Prilog 7a) s maketom Zagreba i zagrebačkim znamenitostima, gdje se također nalaze dodatni mjesta (npr. bolnica, pekara i restoran). Pita učenike znaju li gdje se nalaze. Traži od učenika da imenuju znamenitosti. Učenici prepoznaju da se nalaze "u" maketi Zagreba te imenuju znamenitosti iz glavnog grada. Kroz maketu se uspostavlja veza između stvarnog svijeta i naučenog gradiva. Nastavnik ponavlja s učenicima upute za opisivanje puta (lijevo, desno, ravno; kako doći do; imperativ glagola ići, skrenuti) i aktivira prethodno znanje učenika koje je važno za aktivnost. Učenici ponavljaju opise puta i imperativ nekih glagola. Nastavnik proziva dvoje učenika i kaže jednom od njih (U1) kamo se treba postaviti. Učenici igraju igru. U1 tada pita U2 kako doći do određenog mjesta. U2 se koristi ranije ponovljenim konstrukcijama da U1 odvede do odabranog mjesta. Nakon toga, učenici mijenjaju mjesta. Na taj se način kreću po gradu. Ova aktivnost uspostavlja vezu između prethodno stečenog znanja o opisivanju puta i novog gradiva, koristeći grad u kojem učenici žive.

U završnom dijelu sata nastavnik učenike vodi natrag do predvorja, gdje zajedno pregledavaju ploču s asocijacijama s početka posjeta. Uvodi rečenicu "Von Beruf möchte ich... sein, weil..." i zapisuje ju na ploču. Nastavnik sada moli učenike da na njemačkom jeziku izraze želje o svojem budućem zanimanju. Učenici ponovno razmišljaju o tome što bi željeli biti kad odrastu i odgovaraju na pitanja nastavnika. Povezuju sve što su naučili tijekom sata sa svojim prethodnim znanjem i asocijacijama s početka sata.

Nastavnik vodi raspravu s učenicima o posjetu muzeju i postavlja im pitanja na njemačkom jeziku: Biste li željeli živjeti u Zagrebu kakav je nekada bio? Želite li da se u Zagrebu i dalje govori njemački? Učenici odgovaraju na pitanja nastavnika i opisuju svoj posjet Muzeju grada Zagreba. Nastavnik dijeli evaluacijske obrasce (v. Prilog 8a) učenicima i zahvaljuje im na pažnji i suradnji. Oni ispunjavaju evaluacijske obrasce. Evaluacija sata koristi nastavniku kao povratna informacija.

6.2. Radionica za gimnazije

Ova radionica namijenjena je učenicima 2. razreda gimnazija koji njemački uče kao prvi strani jezik od prvog razreda osnovne škole ili kao drugi strani jezik od 4. razreda osnovne škole (7. ili 10. godine učenja njemačkog jezika, razina B1). Tema radionice su germanizmi i zanimanja, a radionica se održava u Muzeju Grada Zagreba i traje 90 minuta, odnosno dva nastavna sata. Pri obrađivanju gradiva primjenjuje se većina socijalnih oblika rada, a to su frontalni oblik rada, nastava u plenumu, individualni rad i grupni rad te sljedeće nastavne metode: metoda usmenog izlaganja, demonstracijska metoda, metoda razgovora.

U 2. razredu gimnazije učenici već posjeduju određena znanja i vještine vezane za ovu temu, koja će im biti potrebna za sudjelovanje na nastavnom satu. Raspoložu određenim predznanjem o povijesti grada Zagreba, upoznati su s poveznicom njemačkog i hrvatskog jezika kroz nastavu povijesti te poznaju neke germanizme iz svakodnevnog govora. Znaju nazive na njemačkom za mjesta u gradu, odnosno mjesta rada kao što su: bolnica, restoran, kafić, frizerski salon, trgovina, škola, kazalište, radionica. Upoznati su sa sufiksom *-in* za ženski rod (u njemačkom se jeziku dodaje sufiks *-in* na zanimanja u muškom rodu kako bi se dobio ženski rod imenice, usp. sa sufiksom *-ica* na hrvatskom jeziku, npr. Kellner/Kellnerin i konobar/konobarica) te s odnosnim rečenicama. Učenici mogu razumjeti, postavljati i odgovarati na jednostavna pitanja te oblikovati uzročno-posljedične rečenice s *weil* (jer ili zato) što i odnosne rečenice.

U okviru ove nastavne pripreme postavljeni su određeni ishodi učenja kako bi se osiguralo da učenici usvoje određena znanja i vještine.

Nakon ove radionice učenici će poznavati povijest grada Zagreba u kontekstu povezanosti Hrvatske i Njemačke, odnosno zemalja njemačkog govornog područja.

Učenici će biti svjesni utjecaja njemačkog jezika prije svega na zagrebački dijalekt.

Moći će razumjeti pojam germanizam.

Učenici će poznavati nazive nekih zanimanja na njemačkom kao što su: pekar, kuhar, konobar, liječnik, medicinska sestra, prodavač, učitelj, frizer, pjevač, mehaničar, glumac, stolar, postolar i krojač.

Znat će sufiks *-in* služiti za tvorbu imenica ženskog roda u kontekstu zanimanja.

Učenici će poznavati nazive aktivnosti na njemačkom jeziku vezanih uz naučena zanimanja kao što su: podučavanje, gluma u kazalištu, briga o pacijentima, kuhanje specijaliteta, šišanje kose, pjevanje pjesama, prodaja odjeće i obuće, popravak automobila, prodaja kruha i peciva, pregled pacijenata, izrada obuće, izrada namještaja, posluživanje gostiju, šivanje odjeće.

Učenici će moći na hrvatskom opisati rad muzealca te nabrojati niz germanizama i povezati ih s izvornim njemačkim riječima.

Moći će na hrvatskom jeziku iznijeti svoje mišljenje o zanimanjima u zagrebačkoj povijesti te na njemačkom oblikovati ženske oblike zanimanja na temelju muških.

Oni će se moći izraziti o nečijem zanimanju te povezati nazive zanimanja s odgovarajućim aktivnostima i mjestima rada.

Moći će voditi intervju s osobama različitih zanimanja.

Učenici će moći na njemačkom jeziku oblikovati jednostavne izjavne rečenice vezane za tu temu te izraziti vlastite želje i ambicije u vezi zanimanja.

Sat započinje pozdravom nastavnika i učenika te podsjećanjem na pravila koja vrijede u muzejima. Nastavnik postavlja pitanja učenicima na njemačkom jeziku: Jeste li već bili u Muzeju grada Zagreba? Kada je to bilo? Čega se možete sjetiti? Što možete reći o zagrebačkoj povijesti? Možete li zamisliti rad u muzeju? Poznajete li nekoga tko radi u muzeju? Nastavnik postavlja ova pitanja kako bi aktivirao predznanje učenika te ih motivirao. Učenici se prisjećaju na prethodne posjete muzeju te odgovaraju na pitanja nastavnika i govore o povijesti Zagreba na njemačkom ili po potrebi hrvatskom jeziku.

Budući da je riječ o 7., odnosno 10. godini učenja njemačkog jezika, nastavnik, za razliku od osnovne škole, u sljedećem nizu pitanja ne prelazi na hrvatski jezik, nego na njemačkom postavlja sljedeća pitanja. Nastavnik postavlja sljedeća pitanja: Što ta osoba koju poznajete točno radi u muzeju? Što mislite, što sve može biti posao u muzeju? Ako ne želite raditi u muzeju, kojim biste se poslom željeli baviti u budućnosti? Kako bismo drugačije mogli nazvati riječ "posao"? (Tako je, zanimanje!) Što zamislite kada čujete riječ "zanimanje"? Učenici odgovaraju na pitanja nastavnika te navode zanimanja za koja se interesiraju te svoje asocijacije. Nastavnik na njemačkom jeziku zapisuje asocijacije učenika na riječ „zanimanje“ na malu ploču, postavljenu u

predvorju muzeja. Zapisivanje asocijacija služi kao priprema za daljnji rad te kao poveznica s krajem sata.

Nastavnik postavlja učenicima pitanja na njemačkom jeziku: Što mislite, jesu li ljudi nekada obavljali iste poslove kao danas? Što se promijenilo? Objašnjava da se uloga različitih zanimanja u društvu mijenjala tijekom vremena te da je važno upoznati ulogu zanimanja kroz povijest kako bismo bolje razumjeli svijet oko sebe i mnoge različite načine na koje ljudi pridonose društvu. Dodaje da će posjetiti muzej kako bi saznali više o zagrebačkoj povijesti i istražili različita zanimanja, uključujući ona koja su se nekada obavljala, ali i suvremenija zanimanja. Vodi učenike vodi kroz prve dijelove muzeja koji nisu povezani s njemačkim jezikom ili zemljama njemačkog govornog područja te aktivira predznanje učenika o zagrebačkoj povijesti. Učenici prolaze kroz prvih nekoliko prostorija muzeja i prisjećaju se priče o Zagrebu.

Glavni dio sata podijeljen je na tri dijela, od kojih se prvi dio bavi germanizmima, a drugi i treći zanimanjima, pri čemu se zanimanja prvo uvode, a zatim uvježbavaju uz pomoć već otprije poznatog gradiva.

Nastavnik i učenici dolaze do dijela izložbe koji se odnosi na Habsburšku monarhiju i povezanost hrvatskog i njemačkog jezika, a nastavnik pokreće diskusiju s učenicima na njemačkom jeziku: Sjećate li se što ste naučili iz povijesti? Zna li od kada njemački utječe na hrvatski jezik? (Točno, od 16. stoljeća kada je osnovana Vojna Krajina i kada je Ferdinand I. Habsburg izabran za kralja). Tko je onda dolazio iz zemalja njemačkog govornog područja u Hrvatsku? (Točno, vojnici!). U tom dijelu Hrvatske njemački je postao službeni jezik. Što mislite, kako je to izgledalo? Gdje se govorio njemački, a gdje hrvatski? Kako su ljudi učili njemački jezik? (Točno, u školi - u to vrijeme osnovano je mnogo njemačkih škola). Zamislite sada da je njemački jezik službeni jezik u Hrvatskoj. Mnogo Nijemaca i Austrijanaca je došlo u Hrvatsku i govori samo njemački, ali ovdje žive ljudi koji govore hrvatski i tek uče njemački - kako se te dvije skupine sporazumijevaju? Što nastaje iz te mješavine dvaju jezika? (Točno, germanizmi). Može li netko preciznije objasniti što su germanizmi? Zna li možda neke primjere germanizama? Upotrebljavaju li vaši roditelji ili djedovi i bake neke germanizme? Da, koje? Upotrebljavate li možda i vi neke? Sada ćemo riješiti radni listić (v. Prilog 1b) s germanizmima na hrvatskom jeziku! Naspram iste aktivnosti u osnovnoj školi, u radnom listiću za gimnaziju nalazi se 11 germanizama više u tekstu iz 1. zadatka. Osim toga, drugi zadatak za gimnaziju zahtjevniji je nego onaj za

osnovnu školu. Naime, dok je u radnom listiću za osnovnu školu bilo potrebno spojiti riječi sa slikama, gimnazijalci riječi trebaju prevesti s njemačkog na hrvatski jezik.

Učenici pritom povezuju svoje znanje iz nastave povijesti s posjetom muzeju i pitanjima nastavnika te odgovaraju na pitanja nastavnika na njemačkom. Zamišljaju kako je izgledao život u Hrvatskoj u doba njemačkog kao službenog jezika te izražavaju svoje predodžbe. Učenici zaključuju da je njemački jezik utjecao na hrvatski jezik te da je nastala mješavina obaju jezika. Novi izrazi nazivaju se germanizmima. Učenici navode germanizme koje poznaju ili sami upotrebljavaju. Nastavnik govori o povijesti Zagreba kako bi osigurao da učenici prepoznaju vezu između ta dva jezika te postavlja učenicima pitanja o pojmu „germanizam“ kako bi provjerio jesu li učenici upoznati s tim pojmom i mogu li navesti primjere. Zatim uspostavlja vezu s privatnim životom učenika kako bi im olakšao rješavanje radnog listića.

Nastavnik učenicima dijeli radne listiće (v. Prilog 1b) s germanizmima i čita upute za prvi zadatak. Čita tekst prvi put i kaže učenicima da pronađu 26 germanizama u tekstu. Učenici prate upute nastavnika i rješavaju prvi zadatak. Čitaju tekst i pronalaze 26 germanizama. Ovom aktivnošću pokazuje se integracija germanizama u hrvatski jezik. Germanizmi su pažljivo odabrani kako bi većina učenika mogla razumjeti, a ne samo oni učenici ili njihovi roditelji koji dolaze iz područja gdje se posebno puno upotrebljavaju germanizmi. Učenici iznose svoje odgovore i ispravljaju ih po potrebi. Nastavnik provjerava i raspravlja prvi zadatak s učenicima te čita upute za drugi zadatak, u kojem učenici trebaju pročitati njemačke riječi (koje su germanizmi u hrvatskom jeziku) i pronaći njihove ekvivalente u hrvatskome, odnosno prevesti ih. Učenici rješavaju drugi zadatak, čitaju njemačke riječi i prevode ih na hrvatski, iznose svoje odgovore i ispravljaju ih ako je potrebno, dok nastavnik provjerava odgovore učenika i raspravlja s njima o drugom zadatku. U ovoj aktivnosti vidljive su sličnosti između dva jezika.

Nastavnik vodi učenike do prostorije s dokumentima (v. Prilog 2b) koji prikazuju zagrebačku dvojezičnost te zajedno kratko prolaze kroz prostoriju i na njemačkom komentiraju dokumente, dok nastavnik potiče raspravu o nazivima zanimanja.

Zatim vodi učenike do prostorije (v. Prilog 3b) u kojoj se nalazi maketa glavne zagrebačke trgovačke ulice Ilice te im postavlja pitanja na njemačkom i po potrebi na hrvatskom jeziku, kako bi aktivirao njihovo predznanje: Koja od ovih zanimanja koja

vidite ovdje postoje i danas? Kako ta zanimanja izgledaju danas, izgledaju li isto kao prije ili se nešto promijenilo; što se promijenilo? Koja od ovih zanimanja danas više ne postoje? Zašto više ne postoje? Zna li još primjere zanimanja koja više ne postoje? Koja su nova zanimanja nastala u međuvremenu? Zašto su nastala ta zanimanja? Hajdemo onda pogledati kako se pojedina zanimanja kažu na njemačkom jeziku. Učenici odgovaraju na pitanja nastavnika. Uspoređuju zanimanja nekada i danas. Razmišljaju zašto neka zanimanja danas više ne postoje, ali i zašto su nastala nova zanimanja.

Nastavnik pokazuje učenicima slike (v. Prilog 4b) zanimanja i jasno i glasno izgovara nazive zanimanja na njemačkom jeziku. Ponavljanjem dobiva uvid u izgovor učenika i može ih ispraviti ako je potrebno. Učenici gledaju slike i ponavljaju za nastavnikom. Nastavnik dijeli radne listiće (v. Prilog 5b) učenicima i moli ih da riješe prvi zadatak. Objašnjava im da trebaju povezati slike zanimanja s njihovim nazivima na njemačkom jeziku te napisati zanimanja u suprotnom rodu. Učenici slušaju upute nastavnika te rješavaju prvi zadatak na radnom listiću i povezuju slike zanimanja s odgovarajućim nazivima te ih navode i u suprotnom rodu. Nastavnik proziva učenike, oni čitaju svoje odgovore na glas i ispravljaju ih po potrebi.

Nastavnik pita učenike na hrvatskom jeziku: "Koja je razlika između Lehrer i Lehrerin? Koje je muško, a koje žensko? A po čemu to znate? Dobivaju li zanimanja ženskih osoba nekad i "rogiće"? Koja su to zanimanja? A što je s Krankenschwester? Kad u rečenici navodimo tko je što po zanimanju, trebamo li ispred zanimanja član ili ne?". Nastavnik kaže: "Ja sam učiteljica po zanimanju. Zorina mama je liječnica po zanimanju.", i pita na hrvatskom jeziku: "Što znači ovo von Beruf?". Učenici odgovaraju na pitanja te zaključuju koja su pravila za ženske oblike naziva zanimanja. Pri radu s gramatikom prelazi se na hrvatski jezik kako bi se osiguralo da učenici razumiju gramatičko pravilo. Nastavnik učenicima ukazuje na to da se pravila o kojima se upravo govorilo nalaze i na njihovom radnom listiću (v. Prilog 5b).

Nastavnik ponovno pokazuje učenicima slike zanimanja (v. Prilog 4b) i pita ih tko su te osobe. Nakon odgovora učenika, kaže što te osobe rade u svojem zanimanju koristeći se odnosnom rečenicom (npr. Tko je to? To je kuhar koji kuha specijalitete) i učenici ponavljaju rečenice koristeći se odnosnim rečenicama. Povezuje nove nazive zanimanja s već poznatim glagolima i mjestima rada – uče se samo neke nove riječi

(npr. specijaliteti, lijekovi itd.) koji su navedeni na radnom listiću (v. prilog 5b), kako se učenike ne bi preopteretilo.

Nastavnik moli učenike da riješe i drugi zadatak na radnom listiću (v. Prilog 5b) i povežu zanimanja s odgovarajućim aktivnostima te sastave odnosnu rečenicu. Učenici rješavaju zadatak, čitaju odgovore na glas i ispravljaju ih po potrebi.

Potom pokazuje učenicima slike (v. Prilog 6b) mjesta rada i pita ih koja su to mjesta (npr. pekara). Učenici na njemačkom trebaju reći tko radi u pekari (pekar i pekarica) i što ta osoba radi u svom zanimanju (pekar peče kruh i peciva). Prisjećaju se mjesta rada koja su već ranije naučili. Navode tko radi na tim mjestima i što ta osoba radi u svom zanimanju, koristeći se pritom odnosnim rečenicama (Pekar, koji radi u pekari, peče kruh i peciva).

Budući da se radi o bloksatu, važno je uključiti različite oblike rada tijekom sata kako bi se spriječila monotonija. Nastavnik zato učenike dijeli u manje grupe i svaka grupa dobiva prostoriju ili dio prostorije u muzeju (v. Prilog 8b) koji je povezan s određenim zanimanjem (35. Kazališni život – glumac, pjevač; 40. Kuća i život – prodavač, konobar, frizer). Svaka grupa dobiva i vlastiti rječnik s riječima povezanim s odabranim zanimanjem te vlastiti zadatak (v. Prilog 7b). Svaki učenik ima ulogu i učenici pripremaju intervju koristeći se predmetima u prostoriji. Trebaju pažljivo pogledati svoj dio prostorije i predmete u njemu i koristiti ih kao motivaciju za postavljanje pitanja. Nastavnik prolazi kroz prostoriju i pomaže učenicima po potrebi. Oni uvježbavaju i prezentiraju svoje intervju pred razredom. U ovome dijelu učenici novi sadržaj vježbaju putem razgovora, za što je grupni rad vrlo pogodan jer potiče razmjenu među učenicima.

U završnom dijelu sata nastavnik učenike vodi natrag do predvorja, gdje zajedno pregledavaju ploču s asocijacijama s početka posjeta. Nastavnik uvodi rečenicu "Von Beruf möchten ich... sein, weil..." i zapisuje ju na ploču. Nastavnik sada moli učenike da na njemačkom jeziku izraze želje o svojem budućem zanimanju. Učenici ponovno razmišljaju o tome što bi željeli biti kad odrastu i odgovaraju na pitanja nastavnika. Povezuju sve što su naučili tijekom sata sa svojim prethodnim znanjem i asocijacijama s početka sata.

Nastavnik vodi raspravu s učenicima o posjetu muzeju i postavlja im pitanja na njemačkom jeziku: Biste li željeli živjeti u Zagrebu kakav je nekada bio? Želite li da se

u Zagrebu i dalje govori njemački? Učenici odgovaraju na pitanja nastavnika i opisuju svoj posjet Muzeju grada Zagreba. Nastavnik dijeli evaluacijske obrasce (v. Prilog 9b) učenicima i zahvaljuje im na pažnji i suradnji. Oni ispunjavaju evaluacijske obrasce. Evaluacija sata koristi nastavniku kao povratna informacija.

7. Zaključak

U današnjem sve kompleksnijem i dinamičnijem obrazovnom okruženju, muzeji se ističu kao izuzetno važni, ali zanemareni, resursi za obrazovanje i učenje. Ovaj rad je istražio potencijal muzeja kao mjesta obrazovanja, s posebnim naglaskom na učenje njemačkog jezika.

Suradnja između škola i muzeja predstavlja značajnu mogućnost za obogaćivanje obrazovnog iskustva učenika, promicanje kulturnog razumijevanja te interdisciplinarno učenje. Kroz takvu suradnju, muzeji postaju produžena učionica koja pruža praktične primjere i iskustva koja dopunjuju školski kurikulum.

Obrazovanje u muzeju kao model izvanučioničke nastave donosi brojne prednosti za učenike, pružajući im priliku za praktično primjenjivanje znanja, razvijanje kritičkog mišljenja te stvaranje veza između teorijskih koncepata i stvarnog svijeta. Kroz različite oblike učenja u muzeju, učenici postaju aktivni sudionici vlastitog obrazovnog procesa, što doprinosi cjelokupnom razvoju i obrazovanju mladih.

Učenici koji imaju priliku učiti u muzejskom okruženju dobivaju autentično iskustvo koje nadilazi učenje iz udžbenika i učionice. Muzeji posjeduju resurse koji mogu olakšati razumijevanje gradiva i potaknuti znatiželju. Osim toga, i muzeji imaju koristi od partnerstva s obrazovnim institucijama jer im omogućuju privlačenje novih posjetitelja i promicanje njihovog obrazovnog i kulturnog značaja.

U središtu je ovog rada bilo razmatranje načina učenja njemačkog kao stranog jezika u muzejskom okruženju, a tu mogućnost naglašavaju modeli CLIL (Content and Language Integrated Learning) i CLILiG (Content and Language Integrated Learning in German) koji su usmjereni na učenje jezika putem sadržaja, pri čemu se potiče jezično kompetentno i kulturološki osviješteno obrazovanje.

Uloga muzeja kao mjesta učenja njemačkog jezika dodatno produbljuje njihov značaj u suvremenom obrazovanju. Suradnja između muzeja i škola te primjena modela CLIL i CLILiG pružaju sveobuhvatno obrazovno iskustvo koje potiče razvoj jezičnih, kreativnih i kritičkih vještina kod učenika. Upravo je u tom kontekstu važno pažljivo planirati i izvoditi nastavne radionice, kako bi se osiguralo maksimalno iskorištavanje potencijala muzeja kao mjesta obrazovanja i učenja njemačkog jezika.

Ovaj rad nudi primjere dviju radionica za nastavu njemačkog jezika u Muzeju Grada Zagreba. Muzej Grada Zagreba odabran je zbog povezanosti Zagreba i zagrebačke kulture s kulturom njemačkog govornog područja. Upravo se kroz teme, kojima se ove radionice bave (zanimanja i germanizmi u hrvatskom jeziku), može prepoznati ta povezanost.

Prisutnost germanizama u hrvatskom jeziku jasno je vidljiva iz različitih izložaka u muzeju te se u mnogim izlošcima očituje prisutnost njemačke kulture na zagrebačkom području (imena, novine, proizvodi i sl.). Na temelju tih izložaka stvorene su dvije nastavne pripreme za radionice u trajanju od 90 minuta, jedna za osnovnu, a jedna za gimnazije.

Osim Muzeja Grada Zagreba i drugi zagrebački muzeji nude mogućnost slične suradnje, kao što su npr. Muzej za umjetnost i obrt ili Etnografski muzeji. Uz Zagreb, mnogi hrvatski krajevi kriju poveznice s drugim, prvenstveno europskim jezicima, kao što su Osijek i okolica (također puno poveznica s njemačkom baštinom) ili područje Istre (velik utjecaj talijanskog jezika i kulture).

Pripremljene bi radionice mogle poslužiti nastavnicima njemačkog, ali i drugih stranih jezika, kao poticaj za uključivanje muzeja u nastavu stranog jezika i za iskorištavanje svih mogućnosti i potencijala izvanučioničke nastave općenito. Kako bi suradnja muzeja i škola zaista bila uspješna, u njezinom poticanju moraju sudjelovati i nadležna ministarstva i sami zaposlenici škola i muzeja.

Literatura

- Alavanja, K. 2015. „Mogućnost suradnje muzeja i škola u Zadru.“ U *Partnerstvo – zbornik radova VII. Skupa muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem: Rijeka, 14. - 16. studeni 2012.*, uredila M. Đilas, 44-52. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo.
- Coyle, D., Hood, P. i Marsh, D. 2010. *CLIL - Content and Language Integrated Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dalton-Puffer, C. 2007. *Discourse in Content and Language Integrated Learning (CLIL) Classrooms*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Dengel, S. i dr. 2011. *schule@museum - Eine Handreichung für die Zusammenarbeit*. Preveo Nikša Radulović. Berlin: Deutscher Museumsbund e.V. Pristupljeno 20.09.2023. <http://www.icom-croatia.hr/wp-content/uploads/2011/11/skola-i-muzej-prirucnik-o-suradni.pdf>
- Detling, D. 2011. „Promišljanja o muzejskoj pedagogiji i prilog istoj.“ *Osječki zbornik*, svez. 30: 335-341. <https://hrcak.srce.hr/207340>
- Europska komisija. 2006. *Content and Language Integrated Learning (CLIL) at School in Europe*. Brussels: Eurydice. Pristupljeno 20.09.2023. <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/756ebdaa-f694-44e4-8409-21eef02c9b9b>
- Falk, J., Dierking, L. i Adams, M. 2006. „Living in a Learning Society: Museums and Free-choice Learning.“ U *A Companion to Museum Studies*, uredila S. Macdonald, 323-340. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Falk, J. i Dierking, L. 2016. *The Museum Experience*. New York: Routledge.
- Freericks, R., Brinkmann, D. i Wulf, D. 2017. *Didaktische Modelle für außerschulische Lernorte*. Bremen: Institut für Freizeitwissenschaft und Kulturarbeit e. V. Pristupljeno 10.09.2023. <https://media.suub.unibremen.de/bitstream/elib/4358/1/Lernorte-A.pdf>
- Gibbs, K., Sani, M. i Thompson, J. 2006. *Lifelong Learning in Museums: A European Handbook*. Ferrara: EDISAI srl. Pristupljeno 01.09.2023. <https://www.ne->

[mo.org/fileadmin/Dateien/public/topics/Learning/LifelongLearninginMuseums.pdf](https://www.pedocs.de/volltexte/2010/2545/pdf/Haataja_Der_Ansatz_des_integrierten_Sprach_und_Fachlernens_2007_D_A.pdf)

Haataja, K. 2007. „Der Ansatz des integrierten Sprach- und Fachlernens (CLIL) und die Förderung des schulischen 'Mehrsprachenerwerbs'“. U *Frühes Deutsch* 4, svez. 11: 4-10. Pristupljeno 26.08.2023. https://www.pedocs.de/volltexte/2010/2545/pdf/Haataja_Der_Ansatz_des_integrierten_Sprach_und_Fachlernens_2007_D_A.pdf

Haataja, K. i Wicke, R. E. 2015. „Integriertes Lernen von (Fremd-)Sprachen und (Sach-)Fachinhalten - Terminologie, Variation, Perspektiven. Sprache und Fach.“ Pristupljeno 01.09.2023. https://www.pedocs.de/volltexte/2010/2545/pdf/Haataja_Der_Ansatz_des_integrierten_Sprach_und_Fachlernens_2007_D_A.pdf

Hein, G. E. 1998. *Learning in the Museum*. London: Routledge.

Hursa, I. 2021. „Nastava zavičajne povijesti: izvanučionička nastava u dvorac obitelji Oršić u Gornjoj Stubici.“ Diplomski rad, Filozofski fakultet u Zagrebu. <https://repozitorij.ffzg.unizg.hr/islandora/object/ffzg:4510/datastream/PDF/view>

International Council of Museums. 1950. „Resolutions Adopted by ICOM's 3rd General Assembly.“ London. Pristupljeno 25.08.2023. https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/07/ICOMs-Resolutions_1950_Eng.pdf

Jukić, I. 2019. „Muzejske radionice iz perspektive stručnjaka.“ Diplomski rad, Filozofski fakultet u Zagrebu. <https://repozitorij.ffzg.unizg.hr/islandora/object/ffzg%3A570/datastream/PDF/view>

Kaufmann, B. 2008. *Sprachenlernen im Museum*. Basel: Erziehungsdepartement Basel-Stadt. Pristupljeno 05.07.2023. https://www.regbas.ch/files/news/472_sprachenlernen_im_museum.pdf

Kuka, E. 2012. „Koncept neformalnog obrazovanja.“ U *Život i škola*, svez. LVII, br. 27: 197-202. <https://hrcak.srce.hr/84270>

Matijević, M., Bilić, V. i Opić, S. 2016. *Pedagogija za učitelje i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.

- Milutinović, J. 2010. „Učenje u muzeju.“ U *Povijest u nastavi*, svez. VIII, br. 16 (2): 217-229. <https://hrcak.srce.hr/82545>
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja. 2019. „Kurikulum nastavnog predmeta njemački jezik za osnovne škole i gimnazije.“ Zagreb. Pristupljeno 25.09.2023. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_141.html.
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. 2011. „Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje.“ Zagreb. Pristupljeno 01.12.2022. http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. 2014. „Pravilnik o izvođenju izleta, ekskurzija i drugih odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole.“ Zagreb. Pristupljeno 07.11.2022. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_06_67_1280.html
- Museumspädagogisches Zentrum. s.a. „Schulklassen – Im Museum“. Pristupljeno 26.09.2023. <https://www.mpz-bayern.de/schule-museum/schulklassen/index.html>
- Mušanović, M. i Lukaš, M. 2011. *Osnove pedagogije*. Rijeka: Hrvatsko futurološko društvo.
- Pocrnjić, K. 2022. „Metode poučavanja u muzeju u okviru izvanučioničke nastave povijesti“ Diplomski rad, Filozofski fakultet u Zagrebu. <https://dabar.srce.hr/islandora/object/ffzg:5719>
- Rogić, A. M. 2017. „Odnos različitih oblika učenja u cjeloživotnom obrazovanju nastavnika.“ U *Život i škola*, svez. LXIII, br. 2: 13-24. <https://hrcak.srce.hr/195130>
- Skok, P. 2002. *Izvanučionička nastava*. Zagreb: Pedagoški servis.
- Somerville, K. 2013. *Museum and P-12 School Collaborations and the Role of a Third-Party Facilitator. Museum Studies Theses*. New York: Buffalo State College. Pristupljeno 01.09.2023. <https://core.ac.uk/download/pdf/230662863.pdf>
- Škola. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 21.09.2023. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=59653>

Staatliche Museen zu Berlin. s.a. „Museum und Schule – warum und wie zusammenarbeiten?“ Pristupljeno 26.09.2023. <https://www.lab-bode-pool.de/de/t/mit-schulen-arbeiten/kooperationen-entwickeln/museum-und-schule/>

Staatsinstitut für Schulqualität und Bildungsforschung München. s.a. „Ergänzende Informationen zum Lernbereich 'Bildende Kunst'“. Pristupljeno 26.09.2023. https://www.lehrplanplus.bayern.de/zusatzinformationen/ug_ziele/lernbereich/26518/fachlehrplaene/grundschule/3/kunst

Sušić, Ž., ur. 2019. *Učiti jezik je lako, u muzeju saznaj kako. Tiflološki muzej*. Zagreb: Tiflološki muzej. Pristupljeno 18.07.2023. <https://www.tifloloskimuzej.hr/files/file/publikacije/uciti-jezik-je-lako.pdf>

Wan-Chen, L. „Working Together: Collaboration Between Art Museums and Schools.“ U *From Periphery to Center. Art Museums Education in the 21 Century*, uredio P. Villeneuve, 129-138. Reston: National Art Education Association.

Zadravec, Valentina. 2021. „Suradnja muzeja i srednjih škola - Smjernice za unapređenje prakse.“ Diplomski rad, Filozofski fakultet u Zagrebu. <https://dabar.srce.hr/islandora/object/ffzg:4408>

Zadravec, V. i Miklošević, Ž. 2022. „Croatian Vocational Schools Within a Museum-School Partnership.“ U *Journal of Elementary Education*, svez. 15: 147-164. <https://journals.um.si/index.php/education/article/view/2375>

Zelembrz, E., Žižanović, S. i Lukaš, M. 2022. „Izvanučionička nastava u kurikulumima osnovnih škola.“ U *Metodički ogledi*, svez. 29, br. 1: 191-215. <https://doi.org/10.21464/mo.29.1.5>

Prilozi

Prilog 1: Priprema za osnovnu školu

Lernergruppe: 7. Klasse, 7. Lernjahr, Stufe A2

Ausgangslage

Kenntnisse: Die SuS verfügen über ein begrenztes Vorwissen über die Zagreber Geschichte. Die SuS kennen die Verbindung zwischen Deutsch und Kroatisch aus dem Geschichtsunterricht. Die SuS kennen einige Germanismen. Die SuS kennen das Suffix *-in* für die weiblichen Bezeichnungen. Die SuS kennen einige Arbeitsplätze (*Krankenhaus, Restaurant, Café, Friseursalon, Laden, Schule, Theater, Werkstatt*). Die SuS kennen die Adverbien *links, rechts, geradeaus*. Die SuS kennen den Imperativ der Verben *gehen* und *biegen*. Die SuS kennen die Präpositionen *in* im Dativ und Akkusativ und *zu* im Dativ.

Fertigkeiten: Die SuS können einfache Fragen verstehen, stellen und beantworten. Die SuS können nach dem Weg fragen. Die SuS können *weil*-Sätze bilden.

Unterrichtziele

Kenntnisse: Die SuS kennen die Geschichte von Zagreb in Bezug auf die Verbindung zwischen Deutschland und Österreich und Kroatien. Die SuS kennen den Einfluss der deutschen Sprache auf den Zagreber Dialekt. Die SuS sind mit dem Begriff *Germanismus* vertraut. Die SuS kennen einige Berufsbezeichnungen (*Bäcker, Koch, Kellner, Arzt, Krankenschwester, Verkäufer, Lehrer, Friseur, Sänger, Mechaniker, Schauspieler, Tischler, Schuster, Schneider*). Die SuS kennen das Suffix *-in* für die weiblichen Bezeichnungen im Kontext der Berufe. Die SuS kennen die Aktivitäten der gelernten Berufsbezeichnungen (*unterrichten, im Theater schauspielern, Patienten pflegen, Spezialitäten kochen, Haare schneiden, Lieder singen, Kleidung und Schuhe verkaufen, Autos reparieren, Brot und Brötchen verkaufen, Patienten untersuchen, Schuhe machen, Möbel bauen, Gäste bedienen, Kleidung nähen*).

Fertigkeiten: Die SuS können die Arbeit der Museologen beschreiben. Die SuS können eine Reihe von Germanismen nennen. Die SuS können Germanismen, die sie kennen, auf die ursprünglichen Wörter ins Deutsche zurückführen. Die SuS können eine Meinung über die Berufe in der Zagreber Geschichte formulieren. Die SuS können weibliche Berufsbezeichnungen aus den männlichen bilden. Die SuS können äußern, was eine Person von Beruf ist. Die SuS können Berufe mit den dazugehörigen Aktivitäten und Arbeitsplätzen verbinden. Die SuS können die dritte Person Singular im Satzkontext des Themas „Aktivitäten der Berufe“ mündlich anwenden. Die SuS können einfache Aussagesätze im Präsens zum Thema Berufe erfassen und bilden. Die SuS können sich über ihre Berufswünsche äußern.

Zeit Lernphase Lernziel	Schüleraktivitäten	Sozialform(en) Medien / Materialien/ Hilfsmittel	Lehreraktivitäten	Didaktischer Kommentar
Einstieg (20 Min)				
<p>Die SuS kennen die Regeln, die im Museum zu befolgen sind.</p> <p>Die SuS können die Arbeit der Museologen kurz beschreiben.</p>	<p>Die SuS nennen die Regeln, die im Museum zu befolgen sind.</p> <p>Die SuS antworten auf die Fragen der LP. Die SuS erinnern sich an ihre früheren Besuche im Museum der Stadt Zagreb. Die SuS sprechen über die Zagreber Geschichte.</p> <p>Die SuS antworten auf die Fragen der LP auf Kroatisch. Sie nennen die Berufe, die sie interessieren.</p>	<p>Lehrervortrag</p> <p>Unterrichtsgespräch</p> <p>Plenum</p>	<p>Die Lehrperson (LP) begrüßt die Schüler und Schülerinnen (SuS).</p> <p>Die LP erklärt den SuS, dass Sie sich im Museum der Stadt Zagreb befinden, und bringt die Regeln, die in Museen gelten, in Erinnerung der SuS.</p> <p>Die LP stellt den SuS Fragen über das Museum auf Deutsch:</p> <p><i>Wart ihr schon Mal im Museum der Stadt Zagreb? Wann war das? Woran könnt ihr euch erinnern? Was könnt ihr mir über die Zagreber Geschichte erzählen? Könnt ihr euch vorstellen, irgendwann in einem Museum zu arbeiten? Kennt ihr jemanden, der in einem Museum arbeitet?</i></p> <p>Die LP stellt den SuS Fragen auf Kroatisch:</p> <p><i>Što ta osoba točno radi u muzeju? Što mislite, što se sve može raditi u muzeju? Ako ne želite raditi u muzeju, koji biste posao voljeli raditi u budućnosti? Kako bismo drugačije mogli nazvati riječ</i></p>	<p>Die LP stellt den SuS Fragen zu ihrem letzten Museumsbesuch, um das Vorwissen der SuS zu aktivieren und um sie zu motivieren.</p> <p>Bei den nächsten Fragen wird ins Kroatische gewechselt, um die SuS für das Thema der Stunde „Berufe“ zu motivieren, sodass jeder</p>

<p>Die SuS können wichtige Assoziationen bezüglich der Themen „Arbeit“ und „Beruf“ angeben.</p> <p>Die SuS kennen die Wichtigkeit der Veränderungen in der Gesellschaft, die zur Entstehung heutiger Berufsbezeichnungen geführt haben.</p> <p>Die SuS können mit dem jetzigen Wissen eine Meinung über die Berufe in der Zagreber Geschichte formulieren.</p>	<p>Die SuS nennen die Assoziationen mit dem Wort <i>Beruf</i>.</p> <p>Die SuS denken über die Veränderungen im Berufsleben der Menschen früher und heute nach und nennen auch einige Veränderungen in der Berufswelt.</p>	<p>Flipchart Tafel mit Stift</p> <p>Unterrichtsgespräch</p> <p>Lehrervortrag</p>	<p>„posao“? (<i>Tako je, zanimanje!</i>) <i>Što si zamislite kada čujete riječ zanimanje?</i></p> <p>Die LP schreibt die Assoziationen der SuS mit dem Wort Beruf und den Berufen, die sie interessieren, an eine kleine Tafel in der Eingangshalle des Museums auf.</p> <p>Die LP fragt die SuS: <i>Was denkt ihr, haben die Menschen früher die gleichen Berufe ausgeübt wie heute? Was hat sich verändert?</i></p> <p>Die LP erklärt den SuS, dass sich die Rolle verschiedener Berufe in der Gesellschaft durch die Zeit verändert hat und dass es wichtig ist, die Rolle der Berufe durch die Geschichte kennenzulernen, um ein besseres Verständnis für die Welt um sie herum und die vielen verschiedenen Arten, in denen Menschen zur Gesellschaft beitragen, zu gewinnen.</p> <p>Die LP erklärt den SuS, dass sie das Museum besuchen werden, um etwas Neues über die Zagreber Geschichte zu erfahren und um verschiedene Berufe zu erkunden, sowohl diejenigen, die in den</p>	<p>hemmungslos seine Meinung äußern kann.</p> <p>Das Aufschreiben der Assoziationen dient sowohl als Vorentlastung als auch als Verbindung mit dem Ende der Stunde.</p>
--	---	--	--	---

	Die SuS gehen durch die ersten Räume des Museums und erinnern sich an die Geschichte von Zagreb, die sie schon kennen.		früheren Zeiten ausgeübt wurden, als auch die neueren. Die LP führt die SuS durch die ersten Teile des Museums (die nicht mit der deutschen Sprache oder den deutschsprachigen Ländern verbunden sind) und aktiviert das Vorwissen der SuS über die Zagreber Geschichte.	
Hauptteil (60 Min)				
Die SuS kennen die historische Verbindung zwischen dem kroatischen und dem deutschen Sprachraum.	Die SuS verknüpfen ihr Wissen aus dem Geschichtsunterricht mit ihrem Museumsbesuch und den Fragen der LP. Die SuS antworten auf die Fragen der LP. Die SuS stellen sich vor, wie das Leben in Kroatien aussah, als Deutsch die offizielle Sprache Kroatiens war. Die SuS äußern ihre Vorstellungen.	Lehrervortrag Unterrichtsgespräch	Die LP und die SuS kommen zum Teil der Ausstellung, das mit der Habsburger Monarchie und der Verknüpfung der kroatischen und der deutschen Sprache zu tun hat. Die LP führt eine Diskussion mit den SuS: <i>Erinnert ihr euch daran, was ihr in der Geschichte gelernt habt. Wisst ihr, seit wann die deutsche Sprache die kroatische beeinflusst? (Genau, seit dem 16. Jahrhundert, als Vojna Krajina gegründet wurde und Ferdinand I. Habsburg zum König gewählt wurde). Wer ist dann aus den deutschsprachigen Ländern nach Kroatien gekommen? (Genau, Soldaten!). In diesem Teil Kroatiens war dann Deutsch die offizielle Sprache geworden. Was denkt ihr, wie sah das aus? Wo hat man Deutsch gesprochen? Und wo Kroatisch? Wie</i>	Die LP erzählt die Zagreber Geschichte, um sicherzustellen, dass die SuS die Verbindung zwischen den beiden Sprachen kennen.

<p>Die SuS kennen den Begriff Germanismus.</p> <p>Die SuS können Germanismen erkennen und benennen.</p>	<p>Die SuS schließen heraus, dass die deutsche Sprache die kroatische beeinflusst hatte, und dass daraus eine Mischung aus den beiden Sprachen entstanden ist. Die neuen Wörter nennen sich Germanismen.</p> <p>Die SuS nennen die Germanismen, die sie kennen oder auch selbst benutzen.</p> <p>Die SuS folgen den Anweisungen der LP und lösen die erste Aufgabe auf dem Arbeitsblatt. Sie lesen einen Text und finden 15 Germanismen im Text.</p> <p>Die SuS nennen ihre Antworten und korrigieren falls nötig.</p>	<p>Einzelarbeit</p> <p>Arbeitsblatt zu Germanismen</p> <p>(Anhang 1a)</p>	<p><i>haben die Menschen Deutsch gelernt? (Stimmt, in der Schule – in dieser Zeit sind viele deutsche Schulen gegründet worden). Stellt euch das vor – Deutsch ist jetzt die offizielle Sprache in Kroatien. Viele Deutsche und Österreicher sind jetzt nach Kroatien gekommen und sprechen nur Deutsch, aber hier wohnen Menschen, die Kroatisch sprechen und Deutsch erst lernen – wie verständigen sich die zwei Gruppen? Was entsteht in dieser Mischung aus zwei Sprachen? (Genau, Germanismen.) Kann jemand genau erklären, was Germanismen sind? Kennt ihr vielleicht einige Germanismen? Benutzen eure Eltern oder Großeltern manche Germanismen? Ja, und welche? Benutzt ihr vielleicht auch welche? Jetzt werden wir ein Arbeitsblatt mit Germanismen im Kroatischen lösen!</i></p> <p>Die LP verteilt den SuS die Arbeitsblätter mit Germanismen und liest die Anweisung zur ersten Aufgabe vor. Die LP liest den Text zum ersten Mal und sagt den SuS, dass sie 15 Germanismen im Text finden sollen.</p> <p>Die LP kontrolliert und diskutiert die erste Aufgabe mit den SuS.</p>	<p>Die LP stellt den SuS Fragen über den Begriff Germanismus, um zu gewährleisten, dass die SuS den Begriff kennen und Beispiele nennen können.</p> <p>Die LP stellt eine Verbindung zum Privatleben der SuS her, sodass die SuS leichter das Arbeitsblatt lösen können.</p> <p>Durch diese Aktivität (erste Aufgabe auf dem AB) wird die Integration der Germanismen in der kroatischen Sprache erkennbar gemacht.</p> <p>Die Germanismen sind sorgfältig ausgesucht, sodass die Mehrheit der SuS sie verstehen kann, und nicht nur die SuS, die</p>
---	--	---	--	---

<p>Die SuS können Germanismen für Berufsbezeichnungen erkennen.</p>	<p>Die SuS lösen die zweite Aufgabe im Arbeitsblatt. Sie verbinden deutsche Wörter mit den Bildern.</p> <p>Die SuS nennen ihre Antworten und korrigieren falls nötig.</p> <p>Die SuS kommentieren die vorliegenden Dokumente mit der LP.</p>	<p>Die Kontrolle der Aufgabe im Plenum</p> <p>Fotos der Dokumente aus dem Museum (Anhang 2a)</p>	<p>Die LP liest die Anweisung zur zweiten Aufgabe vor. Die SuS sollen die deutschen Wörter, die in der kroatischen Sprache Germanismen sind, mit den Bildern verbinden.</p> <p>Die LP kontrolliert die zweite Aufgabe und diskutiert mit den SuS.</p> <p>Die LP führt die SuS zum Raum mit den Dokumenten, die die Zagreber Zweisprachigkeit zeigen (Tema 26. Život u podgrađu). Die LP und die SuS machen einen kurzen Durchgang durch den Raum und kommentieren die Dokumente, wodurch eine Diskussion über die Berufsbezeichnungen angeregt wird.</p>	<p>selbst oder deren Eltern aus einem Gebiet kommen, wo man besonders viele Germanismen benutzt.</p> <p>In dieser Aktivität (zweite Aufgabe im AB) sind Ähnlichkeiten zwischen den Sprachen zu sehen.</p>
<p>Die SuS können heutige und frühere Berufe und Berufsbedingungen</p>	<p>Die SuS antworten auf die Fragen der LP. Sie vergleichen die Berufe früher und heute. Sie denken darüber nach, wieso</p>	<p>Unterrichtsgespräch</p> <p>Plenum</p>	<p>Die LP führt die SuS zum Raum, in dem sich ein Modell der Zagreber Hauptgeschäftsstraße „Ilica“ befindet. (Tema 32. Ilica postaje glavna trgovačka ulica).</p> <p>Die LP führt mit den SuS eine kurze Diskussion auf Kroatisch. Die LP fragt die SuS:</p> <p><i>Koja zanimanja od ovih koje tu vidite postoje i danas? Kako ta zanimanja danas izgledaju, izgledaju li isto kao prije ili se nešto promijenilo; što se</i></p>	

<p>beschreiben und eigene Beispiele dazu nennen.</p> <p>Die SuS kennen einige Berufsbezeichnungen</p> <p>Die SuS kennen die Regeln für die männlichen und weiblichen Berufsbezeichnungen</p>	<p>einige Berufe heute nicht mehr existieren, und auch wieso neue entstanden sind.</p> <p>Die SuS schauen sich die Bilder an und sprechen der LP nach.</p> <p>Die SuS hören den Anweisungen der LP zu und lösen Aufgabe 1 auf dem Arbeitsblatt. Sie verbinden die Bilder der Berufe mit den dazugehörigen Namen.</p> <p>Die SuS lesen ihre Antworten vor und korrigieren, wenn nötig.</p> <p>Die SuS antworten auf die Fragen der LP. Die SuS schließen heraus, was die Regeln bei den Berufsbezeichnungen für Frauen sind.</p>	<p>Fotos der „Ilica“ (Anhang 3a)</p> <p>Lehrervortrag Bildkarten von Berufen (Anhang 4a)</p> <p>Einzelarbeit Arbeitsblatt zu Berufen (Anhang 5a)</p> <p>Unterrichtsgespräch Plenum</p>	<p><i>promijenilo? Koja od ovih zanimanja danas više ne postoje? Zašto više ne postoje? Znate li za još neke primjere zanimanja koja više ne postoje? Koja su nova zanimanja nastala u međuvremenu? Zašto su nastala ta zanimanja? Hajdemo onda pogledati kako se zanimanja kažu na njemačkom.</i></p> <p>Die LP zeigt den SuS die Bilder von Berufen und spricht die Bezeichnungen für die Berufe laut und deutlich aus.</p> <p>Die LP verteilt den SuS die Arbeitsblätter und bittet die SuS, Aufgabe 1 zu lösen. Die LP erklärt den SuS, dass sie die Bilder mit den Berufsbezeichnungen verbinden sollen.</p> <p>Die LP ruft die SuS auf und kontrolliert ihre Antworten.</p> <p>Die LP fragt die SuS auf Kroatisch: „<i>Koja je razlika između Lehrer i Lehrerin? Koje je muško, a koje žensko? A po čemu to znate? Dobivaju li zanimanja ženskih osoba nekad i rogiće? Koja su to zanimanja? A što je s Krankenschwester? Kad u rečenici navodimo tko je što po zanimanju, trebamo li ispred zanimanja član ili ne?</i>“. Die LP sagt: "Ich bin Lehrerin</p>	<p>Die LP stellt Fragen, um das Vorwissen der SuS zu aktivieren.</p> <p>Durch das Nachsprechen hat die LP einen Einblick in die Aussprache der SuS und kann sie korrigieren, wenn nötig.</p> <p>Bei der Grammatikarbeit wird auf das Kroatische gewechselt, um sicherzustellen, dass die</p>
--	---	--	--	--

<p>Die SuS können äußern, was eine Person von Beruf ist.</p> <p>Die SuS können Berufe mit den dazugehörigen Aktivitäten verbinden.</p> <p>Die SuS können Berufe erkennen und selbst beschreiben, was diese Person macht.</p> <p>Die SuS können Berufe und Arbeitsplätze verbinden und die Aktivitäten der Personen beschreiben.</p>	<p>Die SuS sprechen der LP nach.</p> <p>Die SuS lösen Aufgabe 2 auf dem Arbeitsblatt. Sie verbinden Berufe mit den entsprechenden Aktivitäten. Sie lesen ihre Antworten vor und korrigieren sie.</p> <p>Die SuS erinnern sich an die Arbeitsplätze, die sie schon früher gelernt haben. Die SuS nennen, wer an diesen Orten</p>	<p>Lehrervortrag</p> <p>Plenum</p> <p>Einzelarbeit</p> <p>Arbeitsblatt zu Berufen</p> <p>(Anhang 5a)</p>	<p>von Beruf. Zoras Mutter ist Ärztin von Beruf.“, und fragt auf Kroatisch: „Što znači ovo von <i>Beruf</i>?“.</p> <p>Die LP deutet den SuS an die hier geltenden Regeln, die auf dem Arbeitsblatt beschrieben sind.</p> <p>Die LP zeigt den SuS erneut Bilder von den Berufen und fragt sie, wer diese Personen sind. Nach der Antwort der SuS, sagt die LP, was diese Personen in ihrem Beruf machen (z.B. Der Koch kocht Spezialitäten) und die SuS wiederholen die Sätze.</p> <p>Die LP bittet die SuS, Aufgabe 2 zu lösen. Die SuS sollen die Berufe mit den entsprechenden Aktivitäten verbinden. Die LP ruft die SuS auf und kontrolliert ihre Antworten.</p> <p>Die LP zeigt den SuS Bilder von Arbeitsplätzen und fragt sie, was diese Plätze sind (z.B. eine Bäckerei). Die SuS sollen sagen, wer in der Bäckerei arbeitet (der Bäcker und die Bäckerin) und was diese Person in ihrem Beruf macht (der Bäcker bäckt Brot und Brötchen).</p>	<p>SuS die grammatische Regel verstanden haben.</p> <p>Die LP verbindet die neuen Berufsbezeichnungen mit den schon bekannten Verben und Arbeitsplätzen – es werden nur noch einige neue Wörter gelernt (z.B. Spezialitäten, Medikamente usw.), um die SuS nicht zu überfordern.</p>
---	---	--	--	--

<p>Die SuS sind in der Lage, mithilfe von Bildern Berufe und Arbeitsplätze zu erkennen und im Paar eine Präsentation über ihre jeweiligen Berufe und Arbeitsplätze zu gestalten.</p>	<p>arbeitet und was sie in ihrem Beruf machen.</p> <p>Die SuS hören den Anweisungen der LP zu. Sie finden ihr Paar und besprechen, was sie präsentieren werden. Die SuS präsentieren ihre Bildkarten.</p>	<p>Unterrichtsgespräch</p> <p>Bildkarten mit Arbeitsplätzen</p> <p>(Anhang 6a)</p> <p>Paararbeit</p>	<p>Die LP verteilt den SuS die Bilder von Berufen und von den Arbeitsplätzen. Jeder soll nur ein Bild bekommen. Die LP gibt den SuS die Anweisungen zum Spiel. Die SuS suchen ihr Paar (z.B. der S, der das Bild von einem Arzt hat, sucht den S mit dem Bild von einem Krankenhaus). Wenn sie ihr Paar gefunden haben, einigen sich die SuS, was sie präsentieren werden. Die SuS präsentieren ihre Bildkarten (z. B. Wir sind der Koch und die Köchin, wir arbeiten im Restaurant, wir kochen Spezialitäten.)</p>	<p>Es wird zu einer dynamischeren Aktivität gewechselt, so dass die Motivation der SuS erhalten bleibt.</p> <p>Durch die Präsentation der Bildkarten kann die LP sicherstellen, ob alles klar ist, oder ob noch etwas erklärt werden soll.</p>
<p>Die SuS können Zagreb und seine Sehenswürdigkeiten erkennen.</p> <p>Die Schülerinnen und Schüler können die Adverbien (links, rechts, geradeaus) und die Verben (kommen, gehen, biegen) wiedererkennen und den Imperativ der</p>	<p>Die SuS erkennen, dass sie sich „in“ einer Makette von Zagreb befinden. Sie benennen die Sehenswürdigkeit aus der Hauptstadt.</p> <p>Die SuS wiederholen die Wegbeschreibungen und den Imperativ einiger Verben.</p>	<p>Foto von der Zagreber Makette</p> <p>(Anhang 7a)</p> <p>Unterrichtsgespräch</p>	<p>Die LP führt die SuS zum Raum mit der Makette von Zagreb mit den Zagreber Sehenswürdigkeiten, wo sich auch zusätzliche Orte befinden (z.B. Krankenhaus, Bäckerei und Restaurant).</p> <p>Die LP fragt die SuS, ob sie erkennen, wo sie sich befinden. Die LP bittet die SuS, die Sehenswürdigkeiten zu benennen.</p> <p>Die LP wiederholt mit den SuS die Wegbeschreibungen, die man braucht, um jemandem den Weg zu erklären (links, rechts, geradeaus; wie komme ich zum/zur; Imperativ der Verben <i>gehen</i>, <i>biegen</i>).</p>	<p>Durch die Makette wird die Verbindung zwischen der Realwelt und dem gelernten Stoff hergestellt.</p> <p>Die LP aktiviert das Vorwissen der SuS, das wichtig für die Aktivität ist.</p>

<p>genannten Verben anwenden.</p> <p>Die Schülerinnen und Schüler sind in der Lage, Anweisungen zur Wegbeschreibung zu erfassen und selbst zu äußern.</p>	<p>Die SuS spielen das Spiel. Jeder der SuS gibt einem anderen die Anweisungen und folgt auch den Anweisungen der anderen. Die SuS bewegen sich mithilfe dieser durch die Stadt.</p>	<p>Paararbeit im Plenum</p>	<p>Die LP ruft zwei SuS auf und sagt einem der SuS (S1), wo er sich positionieren soll. S1 fragt dann S2, wie er zu einem spezifischen Ort kommen soll. S2 benutzt die wiederholten Konstruktionen, um S1 zum gewählten Ort hinzuführen. Danach tauschen die SuS ihre Plätze.</p>	<p>Durch diese Aktivität wird eine Verbindung zwischen dem vorherigen Wissen zu den Wegbeschreibungen und dem neuen Stoff hergestellt, anhand der Heimatstadt der SuS.</p>
<p>Schlussteil (10 Min)</p>				
<p>Die SuS können sich über ihre Berufswünsche äußern.</p> <p>Die SuS können erkennen, was sie im Museumsbesuch gelernt haben.</p> <p>Die SuS können ihr neues Wissen einschätzen.</p>	<p>Die SuS schauen sich die Tafel mit den Assoziationen vom Anfang des Besuchs an. Die SuS denken wieder darüber nach, was sie von Beruf sein möchten. Die SuS antworten auf die Fragen der LP auf Deutsch.</p> <p>Die SuS antworten auf die Fragen der LP und beschreiben ihren Besuch im Museum der Stadt Zagreb.</p> <p>Die SuS lösen die Evaluationsbögen.</p>	<p>Unterrichtsgespräch</p> <p>Flipchart Tafel mit Stift</p> <p>Einzelarbeit</p> <p>Evaluationsbogen (Anhang 8a)</p>	<p>Die LP führt die SuS zurück zur Eingangshalle. Die LP und die SuS schauen sich die Tafel mit den Assoziationen vom Anfang des Besuchs an. Die LP führt den Satz „Von Beruf möchte ich...sein, weil...“ ein und schreibt ihn an die Tafel. Die LP fragt die SuS, jetzt ihre Berufswünsche auf Deutsch zu äußern.</p> <p>Die LP diskutiert mit den SuS über den Museumsbesuch und stellt ihnen Fragen:</p> <p><i>Möchtet ihr in Zagreb, wie er früher war, leben? Möchtet ihr, dass man in Zagreb noch immer auch Deutsch spricht?</i></p> <p>Die LP verteilt den SuS die Evaluationsbögen.</p> <p>Die LP bedankt sich bei den SuS für ihre Aufmerksamkeit und Kooperation.</p>	<p>Die SuS verbinden all das, was sie in der Stunde gelernt haben mit dem Vorwissen und den Assoziationen vom Anfang der Stunde.</p> <p>Die Evaluation der Stunde dient der LP als Feedback.</p>

Anhänge:

Prilog 1a / Anhang 1a: Radni listić za germanizme u hrvatskom jeziku / Arbeitsblatt zu Germanismen in der kroatischen Sprache.

1. Kreise die Germanismen in den kroatischen Sätzen ein. Es gibt 15 Germanismen im Text.

Hana sutra piše ispit i mora učiti. Upalila je lampu, iz ruksaka je izvukla bojice i bilješke, no ima knedlu u grlu od ispita i sve joj odvlači pozornost. Igra se ciferšlusom na trenirci, gleda kroz prozor kako bager stavlja hrpu cigli u kamion, razmišlja o vicu koji je danas čula u školi. Napokon ju mama zove na večeru – kelj i piletina punjena špinatom i šunkom, a za desert kremšnita sa šlagom. Njam! Zamolila je mamu da ju za vikend pusti u kino i onda na maskenbal. Ako ispit dobro prođe smjet će ići. Nakon večere vraća se u sobu i nastavlja učiti.

2. Verbinde die deutschen Wörter mit den Bildern.

1. Ziegel _____
2. Stecker _____
3. Decke _____
4. Kragen _____
5. Schminke _____

6. Schinken _____
7. Zimt _____
8. Bagger _____
9. Rucksack _____
10. Koffer _____

Rješenja za Prilog 1a / Lösungsschlüssel für Anhang 1a:

Aufgabe 1: lampa, ruksak, knedla, ciferšlus, trenirka, bager, cigla, vic, kelj, špinat, šunka, kremšnita, šlag, kino, maskenbal

Aufgabe 2: 1f, 2d, 3a, 4h, 5i, 6c, 7b, 8g, 9e, 10j

Prilog 2a / Anhang 2a: Dokumenti u muzeju, koji pokazuju zagrebačku dvojezičnost. / Dokumente im Museum, die die Zagreber Zweisprachigkeit zeigen.

0. **Obavijest o otvorenju nove slastičarne**
Zagreb, 20. kolovoza 1848. god.
tiskom Franje Župana

MGZ 7054

Slastičar Vjekoslav Šenoa otvorio je slastičarnu u
Dugoj ulici 9.

5.11. **Naljepnica za "Zagrebački dvopek" iz
pekarne Benjamina Zeiningera**
Dragutin Albrecht
Zagreb, oko 1860. god.
litografija

MGZ 4303

Zagrebački dvopek specijalan je proizvod po izumu
Benjamina Zeiningera, pekarskog majstora u Zagrebu
od 1854. god. Naljepnica je s ambalaže u kojoj su se
proizvodi otpremali raznim naručiocima, pa i u Beč.

Nova Slastičarna
u Zagrebu.

Podpisani daje na znanje slavnome občinstvu ovdašnjega grada, da
je u dugoj ulici u kući g. Antuna Petkovića otvorio svoju novo-
ustrojenu

pekaranu svakojakih slasticah,

koju je obiskrio sa svake vrsti zakuscima (confiture), stolovniem
nakitima, sokovima, začinjeniem voćem, pekmezom i t. d. isto tako
sa više rukuh linie likerima, dobriem Jamaika-rumom i ostalim ova-
kovim pitjama. Dobivat će se kod njega takodjer po naručbini u
zahtievanoj količki, se samo svake struke sladoleda, hladnetine,
Blamaseha, i t. d. nego i sve ostale trgovačke koćerne stvari.

Tim se više nada podpisani blagosklonosti gostiuh, čim će se
većma starati, da az jevtinu cieniu što najhitrije i najbolje poslu-
živani budu.

U Zagrebu dana 20. Kolovoza 1848.

Vjekoslav Šenoa, slastičar.

Buckerbäckerei - Eröffnung
in Agram.

Unterzeichneter hat die Ehre, einem verehrten Publikum zur allgemeinen Kenntniß zu
bringen, daß er im Hause des Herrn Anton Petković in der langen Gasse seine
neuerrichtete

Zuckerbäckerei

eröffnet habe, und mit einem Sortiment und Auswahl aller Art Confecturen, Tafel-
Nachspeisen, aller Art Säfte, ganzer eingefotteten Früchte, Marmeladen, u. s. w.; nicht
minder einer Auswahl seiner vorzüglichsten Jamaica-Rum und allen anderen Getränken
versehen ist.

Nach werden Bestellungen nicht nur auf Gebrönes, Sülzen, Blamaischen u. s. w.,
sondern auch auf alle Gattungen feinstmännische Zucker- Waaren, im Großen und im
Kleinen angenommen.

Gefertigter schmeichelt sich um so mehr eines zahlreichen Zuspruches, als auf
die billigsten Preise und prompteste Bedienung sein vorzüglichstes Augenmerk gerichtet
seyn wird.

Agram, den 20. August 1848.

Alois Schönoa, Kunst-Zuckerbäcker.

Tiskom Franje Župana.

Prilog 3a / Anhang 3a: Slike „Ilice“ u Muzeju / Bilder der „Ilica Straße“ im Museum.

**Prilozi 4a i 5a / Anhänge 4a und 5a: Slikovne kartice sa zanimanja. Radni listić za zanimanja. /
Bildkarten mit Berufen. Arbeitsblatt zu den Berufen.**

1. Verbinde die Bilder mit den Namen der Berufe. Poveži slike s nazivima zanimanja.

Bäcker	
Koch	
Kellnerin	
Arzt	
Krankenschwester	
Verkäufer	
Lehrer	
Friseurin	
Sängerin	
Mechaniker	
Schauspieler	
Schneiderin	
Schuster	
Tischlerin	

1

2

3

4

5

8

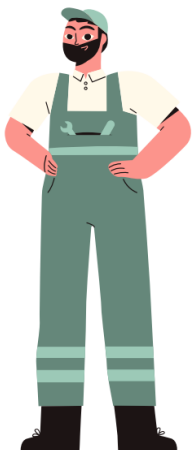
7

9

10

6

11

12

13

14

Berufe

der	die	
Lehrer	Lehrerin	die...in
Was ist Frau Borowitz von Beruf?		
Sie ist <u>Lehrerin</u> (von Beruf).		

Verbinde die Berufe mit entsprechenden Aktivitäten. Poveži zanimanja s odgovarajućim aktivnostima.

1. Die Bäckerin...	a) ...unterrichtet.
2. Die Köchin...	b) ...schauspielt im Theater.
3. Der Kellner...	c) ...pflegt Patienten.
4. Die Ärztin...	d) ...kocht Spezialitäten.
5. Die Krankenschwester...	e) ...schneidet Haare.
6. Die Verkäuferin...	f) ...singt Lieder.
7. Der Lehrer...	g) ...verkauft Kleidung und Schuhe.
8. Der Friseur...	h) ...repariert Autos.
9. Der Sänger...	i) ...verkauft Brot und Brötchen.
10. Die Mechanikerin...	j) ...untersucht Patienten.
11. Die Schauspielerin...	k) ...macht Schuhe.
12. Der Schneider...	l) ...baut Möbel.
13. Die Schusterin...	m) ...bedient Gäste.
14. Der Tischler...	n) ...näht Kleidung.

Glossar:

pflegen – njegovati

reparieren – popravljati

untersuchen – pregledavati

bauen – graditi

bedienen – posluživati

nähen – šivati

Rješenje za prilog 4a / Lösungsschlüssel für Anhang 4a:

Aufgabe 1: Bäcker – 9, Koch – 5, Kellnerin – 2, Arzt – 1, Krankenschwester – 3, Verkäufer – 8, Lehrer – 4, Friseurin – 7, Sängerin – 11, Mechaniker – 6, Schauspieler – 14, Schneiderin – 13, Schuster – 10, Tischlerin – 12

Aufgabe 2: 1i, 2d, 3m, 4j, 5c, 6g, 7a, 8e, 9f, 10h, 11b, 12n, 13k, 14l

Prilog 6a / Anhang 6a: Slikovne kartice za radna mjesta. / Bildkarten mit Arbeitsplätzen.

Prilog 7a / Anhang 7a: Slika makete Zagreba u Muzeju / Bild der Zagreber Makette im Museum

Prilog 8a / Anhang 8a: Evaluacijski obrazac za sat u muzeju / Evaluationsbogen für die Stunde im Museum.

1. Wie hat dir die Deutschstunde im Museum gefallen?

2. Wie schätzt du dein Wissen über die Zagreber Geschichte **vor** der Stunde ein?

3. Wie schätzt du dein Wissen über die Zagreber Geschichte **nach** der Stunde ein?

4. Wie schätzt du dein Wissen über Germanismen **vor** der Stunde ein?

5. Wie schätzt du dein Wissen über Germanismen **nach** der Stunde ein?

6. Welche Berufe waren dir **vor** der Stunde bekannt? Nenne bitte einige.

---

7. Welche Berufe kannst du jetzt nennen?

---

8. Welche war deine liebste Übung oder Aufgabe in der Stunde? Warum hat sie dir gefallen?

---

9. Würdest du deinen Freunden diese Stunde im Museum empfehlen? Was würdest du sagen?

---

10. Gibt es noch etwas, was du sagen möchtest? Schreib es hier auf 😊!

Prilog 2: Priprema za gimnazije

Lernergruppe: 2. Klasse, 7. oder 10. Lernjahr, Stufe B1

Ausgangslage

Kenntnisse: Die SuS verfügen über ein begrenztes Vorwissen über die Zagreber Geschichte. Die SuS kennen die Verbindung zwischen Deutsch und Kroatisch aus dem Geschichtsunterricht. Die SuS kennen einige Germanismen. Die SuS kennen das Suffix *-in* für die weiblichen Bezeichnungen. Die SuS kennen einige Arbeitsplätze (*Krankenhaus, Restaurant, Café, Friseursalon, Schule, Theater, Werkstatt*). Die SuS kennen Relativsätze.

Fertigkeiten: Die SuS können einfache Fragen verstehen, stellen und beantworten. Die SuS können *weil*-Sätze und Relativsätze bilden.

Unterrichtziele

Kenntnisse: Die SuS kennen die Geschichte von Zagreb in Bezug auf die Verbindung zwischen Deutschland und Österreich und Kroatien. Die SuS kennen den Einfluss der deutschen Sprache auf den Zagreber Dialekt. Die SuS sind mit dem Begriff *Germanismus* vertraut. Die SuS kennen einige Berufsbezeichnungen (*Bäcker, Koch, Kellner, Arzt, Krankenschwester, Verkäufer, Lehrer, Friseur, Sänger, Mechaniker, Schauspieler, Tischler, Schuster, Schneider*). Die SuS kennen den Suffix *-in* für die weiblichen Bezeichnungen im Kontext der Berufe. Die SuS kennen die Aktivitäten der gelernten Berufsbezeichnungen (*unterrichten, im Theater schauspielern, Patienten pflegen, Spezialitäten kochen, Haare schneiden, Lieder singen, Kleidung und Schuhe verkaufen, Autos reparieren, Brot und Brötchen verkaufen, Patienten untersuchen, Schuhe machen, Möbel bauen, Gäste bedienen, Kleidung nähen*)

Fertigkeiten: Die SuS können die Arbeit der Museologen beschreiben. Die SuS können eine Reihe von Germanismen nennen. Die SuS können Germanismen, die sie kennen, auf die ursprünglichen Wörter auf Deutsch zurückführen. Die SuS können eine Meinung über die Berufe in der Zagreber Geschichte formieren. Die SuS können weibliche Berufsbezeichnungen aus den männlichen bilden. Die SuS können äußern, was eine Person von Beruf ist. Die SuS können Berufe mit den dazugehörigen Aktivitäten und Arbeitsplätzen verbinden. Die SuS können die dritte Person Singular im Satzkontext des Themas „Aktivitäten der Berufe“ mündlich anwenden. Die SuS können einfache Aussagesätze im Präsens zum Thema Berufe erfassen und bilden. Die SuS können ein Interview mit Personen verschiedener Berufe führen. Die SuS können sich über ihre Berufswünsche äußern.

Zeit Lernphase Lernziel	Schüleraktivitäten	Sozialform(en) Medien / Materialien/ Hilfsmittel	Lehreraktivitäten	Didaktischer Kommentar
Einstieg (20 Min)				
		Lehrervortrag	Die Lehrperson (LP) begrüßt die Schüler und Schülerinnen (SuS).	

<p>Die SuS kennen die Regeln, die im Museum zu befolgen sind.</p>	<p>Die SuS nennen die Regeln, die im Museum zu befolgen sind.</p>	<p>Unterrichtsgespräch</p> <p>Plenum</p>	<p>Die LP erklärt den SuS, dass Sie sich im Museum der Stadt Zagreb befinden, und bringt die Regeln, die in Museen gelten, in Erinnerung der SuS.</p> <p>Die LP stellt den SuS Fragen über das Museum auf Deutsch:</p> <p><i>Wart ihr schon Mal im Museum der Stadt Zagreb? Wann war das? Woran könnt ihr euch erinnern? Was könnt ihr mir über die Zagreber Geschichte erzählen? Könnt ihr euch vorstellen, irgendwann in einem Museum zu arbeiten? Kennt ihr jemanden, der in einem Museum arbeitet?</i></p> <p>Die LP stellt den SuS Fragen auf Deutsch:</p>	<p>Die LP stellt den SuS Fragen zu ihrem letzten Museumsbesuch, um das Vorwissen der SuS zu aktivieren und um sie zu motivieren.</p>
<p>Die SuS können die Arbeit der Museologen kurz beschreiben.</p>	<p>Die SuS antworten auf die Fragen der LP. Die SuS erinnern sich an ihre früheren Besuche im Museum der Stadt Zagreb. Die SuS sprechen über die Zagreber Geschichte.</p>		<p><i>Was genau macht diese Person im Museum? Was denkt ihr, was kann man alles als Mitarbeiter des Museums machen? Wenn ihr nicht im Museum arbeiten möchtet, was würdet ihr gerne in der Zukunft machen? Kennt ihr auch ein anderes Wort für „Arbeit“? (Genau, Beruf!) Was stellt ihr euch vor, wenn ihr das Wort „Beruf“ hört?</i></p>	
<p>Die SuS können wichtige Assoziationen bezüglich der Themen</p>	<p>Die SuS antworten auf die Fragen der LP auf Deutsch. Sie nennen die Berufe, die sie interessieren.</p>	<p>Flipchart Tafel mit Stift</p>	<p>Die LP schreibt die Assoziationen der SuS mit dem Wort Beruf und den Berufen, die sie interessieren, an eine</p>	

<p>„Arbeit“ und „Beruf“ angeben.</p> <p>Die SuS kennen die Wichtigkeit der Veränderungen in der Gesellschaft, die zur Entstehung heutiger Berufsbezeichnungen geführt haben.</p> <p>Die SuS können mit dem jetzigen Wissen eine Meinung über die Berufe in der Zagreber Geschichte formulieren.</p>	<p>Die SuS denken über die Veränderungen im Berufsleben der Menschen früher und heute nach und nennen auch einige Veränderungen in der Berufswelt.</p> <p>Die SuS gehen durch die ersten Räume des Museums und erinnern sich an die Geschichte von Zagreb, die sie schon kennen.</p>	<p>Unterrichtsgespräch</p> <p>Lehrervortrag</p>	<p>kleine Tafel in der Eingangshalle des Museums auf.</p> <p>Die LP fragt die SuS:</p> <p><i>Was denkt ihr, haben die Menschen früher die gleichen Berufe ausgeübt wie heute? Was hat sich verändert?</i></p> <p>Die LP erklärt den SuS, dass sich die Rolle verschiedener Berufe in der Gesellschaft durch die Zeit verändert hat und dass es wichtig ist, die Rolle der Berufe durch die Geschichte kennenzulernen, um ein besseres Verständnis für die Welt um sie herum und die vielen verschiedenen Arten, in denen Menschen zur Gesellschaft beitragen, zu gewinnen.</p> <p>Die LP erklärt den SuS, dass sie das Museum besuchen werden, um etwas Neues über die Zagreber Geschichte zu erfahren und um verschiedene Berufe zu erkunden, sowohl diejenigen, die in den früheren Zeiten ausgeübt wurden, als auch die neueren.</p> <p>Die LP führt die SuS durch die ersten Teile des Museums (die nicht mit der deutschen Sprache oder den deutschsprachigen Ländern verbunden</p>	
---	--	---	--	--

<p>Die SuS kennen den Begriff Germanismus.</p> <p>Die SuS können Germanismen erkennen und benennen.</p>	<p>Die SuS schließen heraus, dass die deutsche Sprache die kroatische beeinflusst hatte, und dass daraus eine Mischung aus den beiden Sprachen entstanden ist. Die neuen Wörter nennen sich Germanismen.</p> <p>Die SuS nennen die Germanismen, die sie kennen oder auch selbst benutzen.</p> <p>Die SuS folgen den Anweisungen der LP und lösen die erste Aufgabe auf dem Arbeitsblatt. Sie lesen einen Text und finden 26 Germanismen im Text.</p> <p>Die SuS nennen ihre Antworten und korrigieren falls nötig.</p> <p>Die SuS lösen die zweite Aufgabe im Arbeitsblatt. Sie lesen deutsche Wörter und übersetzen sie ins Kroatische.</p>	<p>Einzelarbeit</p> <p>Arbeitsblatt zu Germanismen</p> <p>(Anhang 1b)</p> <p>Die Kontrolle der Aufgabe im Plenum</p>	<p><i>jetzt nach Kroatien gekommen und sprechen nur Deutsch, aber hier wohnen Menschen, die Kroatisch sprechen und Deutsch erst lernen – wie verständigen sich die zwei Gruppen? Was entsteht in dieser Mischung aus zwei Sprachen? (Genau, Germanismen.) Kann jemand genau erklären, was Germanismen sind? Kennt ihr vielleicht einige Germanismen? Benutzen eure Eltern oder Großeltern manche Germanismen? Ja, und welche? Benutzt ihr vielleicht auch welche? Jetzt werden wir ein Arbeitsblatt mit Germanismen im Kroatischen lösen!</i></p> <p>Die LP verteilt den SuS die Arbeitsblätter mit Germanismen und liest die Anweisung zur ersten Aufgabe vor. Die LP liest den Text zum ersten Mal und sagt den SuS, dass sie 26 Germanismen im Text finden sollen.</p> <p>Die LP kontrolliert und diskutiert die erste Aufgabe mit den SuS.</p> <p>Die LP liest die Anweisung zur zweiten Aufgabe vor. Die SuS sollen die deutschen Wörter lesen und Äquivalente im kroatischen finden, d.h. die Wörter übersetzen.</p>	<p>Germanismus, um zu gewährleisten, dass die SuS den Begriff kennen und Beispiele nennen können.</p> <p>Die LP stellt eine Verbindung zum Privatleben der SuS her, sodass die SuS leichter das Arbeitsblatt lösen können.</p> <p>Durch diese Aktivität (erste Aufgabe auf dem AB) wird die Integration der Germanismen in der kroatischen Sprache erkennbar gemacht.</p> <p>Die Germanismen sind sorgfältig ausgesucht, sodass die Mehrheit der SuS sie verstehen kann, und nicht nur die SuS, die selbst oder deren Eltern aus einem Gebiet kommen, wo man besonders viele Germanismen benutzt.</p>
---	--	--	--	---

<p>Die SuS können Germanismen für Berufsbezeichnungen erkennen.</p>	<p>Die SuS nennen ihre Antworten und korrigieren falls nötig.</p> <p>Die SuS kommentieren die vorliegenden Dokumente mit der LP.</p>	<p>Fotos der Dokumente aus dem Museum (Anhang 2b)</p>	<p>Die LP kontrolliert die zweite Aufgabe und diskutiert mit den SuS.</p> <p>Die LP führt die SuS zum Raum mit den Dokumenten, die die Zagreber Zweisprachigkeit zeigen (Tema 26. Život u podgrađu). Die LP und die SuS machen einen kurzen Durchgang durch den Raum und kommentieren die Dokumente, wodurch eine Diskussion über die Berufsbezeichnungen angeregt wird.</p>	<p>In dieser Aktivität (zweite Aufgabe im AB) sind Ähnlichkeiten zwischen den Sprachen zu sehen.</p>
<p>Die SuS können heutige und frühere Berufe und Berufsbedingungen beschreiben und eigene Beispiele dazu nennen.</p>	<p>Die SuS antworten auf die Fragen der LP. Sie vergleichen die Berufe früher und heute. Sie denken darüber nach, wieso einige Berufe heute nicht mehr existieren, und auch wieso neue entstanden sind.</p>	<p>Unterrichtsgespräch</p> <p>Plenum</p> <p>Fotos der „Ilica“ (Anhang 3b)</p>	<p>Die LP führt die SuS zum Raum, in dem sich ein Modell von der Zagreber Hauptgeschäftsstraße „Ilica“ befindet (Tema 32. Ilica postaje glavna trgovačka ulica).</p> <p>Die LP führt mit den SuS eine kurze Diskussion auf Kroatisch. Die LP fragt die SuS:</p> <p><i>Koja zanimanja od ovih koje tu vidite postoje i danas? Kako ta zanimanja danas izgledaju, izgledaju li isto kao prije ili se nešto promijenilo; što se promijenilo? Koja od ovih zanimanja danas više ne postoje? Zašto više ne postoje? Znate li za još neke primjere zanimanja koja više ne postoje? Koja su</i></p>	<p>Die LP stellt Fragen, um das Vorwissen der SuS zu aktivieren.</p>

<p>Die SuS kennen einige Berufsbezeichnungen</p> <p>Die SuS kennen die Regeln für die männlichen und weiblichen Berufsbezeichnungen</p> <p>Die SuS können äußern, was eine Person von Beruf ist.</p>	<p>Die SuS schauen sich die Bilder an und sprechen der LP nach.</p> <p>Die SuS hören den Anweisungen der LP zu und lösen Aufgabe 1 auf dem Arbeitsblatt. Sie verbinden die Bilder der Berufe mit den dazugehörigen Namen und schreiben das andere Geschlecht.</p> <p>Die SuS lesen ihre Antworten vor und korrigieren, wenn nötig.</p> <p>Die SuS antworten auf die Fragen der LP. Die SuS schließen heraus, was die Regeln bei den Berufsbezeichnungen für Frauen sind.</p>	<p>Lehrervortrag</p> <p>Bildkarten von Berufen (Anhang 4b)</p> <p>Einzelarbeit</p> <p>Arbeitsblatt zu Berufen (Anhang 5b)</p> <p>Unterrichtsgespräch</p> <p>Plenum</p>	<p><i>nova zanimanja nastala u međuvremenu? Zašto su nastala ta zanimanja? Hajmo onda pogledati kako se zanimanja kažu na njemačkom.</i></p> <p>Die LP zeigt den SuS die Bilder von Berufen und spricht die Bezeichnungen für die Berufe laut und deutlich aus.</p> <p>Die LP verteilt den SuS die Arbeitsblätter und bittet die SuS, Aufgabe 1 zu lösen. Die LP erklärt den SuS, dass sie die Bilder mit den Berufsbezeichnungen verbinden und das andere Geschlecht schreiben sollen.</p> <p>Die LP ruft die SuS auf und kontrolliert ihre Antworten.</p> <p>Die LP fragt die SuS auf Kroatisch: „<i>Koja je razlika između Lehrer i Lehrerin? Koje je muško, a koje žensko? A po čemu to znate? Dobivaju li zanimanja ženskih osoba nekad i rogiće? Koja su to zanimanja? A što je s Krankenschwester? Kad u rečenici navodimo tko je što po zanimanju, trebamo li ispred zanimanja član ili ne?</i>“. Die LP sagt: „Ich bin Lehrerin von Beruf. Zoras Mutter ist Ärztin von Beruf.“, und fragt auf Kroatisch: „<i>Što znači ovo von Beruf?</i>“.</p>	<p>Durch das Nachsprechen hat die LP einen Einblick in die Aussprache der SuS und kann sie korrigieren, wenn nötig.</p> <p>Bei der Grammatikarbeit wird auf das Kroatische gewechselt, um sicherzustellen, dass die SuS die grammatische Regel verstanden haben.</p>
--	--	--	--	--

<p>Die SuS können Berufe mit den dazugehörigen Aktivitäten verbinden.</p> <p>Die SuS können Berufe erkennen und selbst beschreiben, was diese Person macht, mithilfe von Relativsätzen.</p>	<p>Die SuS beantworten die Fragen der LP. Sie sprechen der LP nach und benutzen dabei Relativsätze.</p> <p>Die SuS lösen Aufgabe 2 auf dem Arbeitsblatt. Sie verbinden Berufe mit den entsprechenden Aktivitäten und erstellen Relativsätze. Sie lesen ihre Antworten vor und korrigieren sie.</p> <p>Die SuS erinnern sich an die Arbeitsplätze, die sie schon früher gelernt haben. Die SuS nennen, wer an diesen Orten arbeitet und was sie in ihrem Beruf machen und benutzen dabei Relativsätze.</p>	<p>Lehrervortrag Plenum</p> <p>Einzelarbeit Arbeitsblatt zu Berufen (Anhang 5b)</p> <p>Unterrichtsgespräch Bildkarten mit Arbeitsplätzen (Anhang 6b)</p>	<p>Die LP deutet den SuS an die hier geltenden Regeln, die auf dem Arbeitsblatt beschrieben sind.</p> <p>Die LP zeigt den SuS erneut Bilder von den Berufen und fragt sie, wer diese Personen sind. Nach der Antwort der SuS, sagt die LP, was diese Personen in ihrem Beruf machen und benutzt dabei einen Relativsatz (z.B. Wer ist das? Das ist der Koch, der Spezialitäten kocht.) und die SuS wiederholen die Sätze.</p> <p>Die LP bittet die SuS, Aufgabe 2 zu lösen. Die SuS sollen die Berufe mit den entsprechenden Aktivitäten verbinden und dabei einen Relativsatz erstellen. Die LP ruft die SuS auf und kontrolliert ihre Antworten.</p> <p>Die LP zeigt den SuS Bilder von Arbeitsplätzen und fragt sie, was diese Plätze sind (z.B. eine Bäckerei). Die SuS sollen sagen, wer in der Bäckerei arbeitet (der Bäcker und die Bäckerin) und was diese Person in ihrem Beruf macht (der Bäcker bäckt Brot und Brötchen) und benutzen dabei Relativsätze (Der Bäcker, der in der Bäckerei arbeitet, bäckt Brot und Brötchen).</p>	<p>Die LP verbindet die neuen Berufsbezeichnungen mit den schon bekannten Verben und Arbeitsplätzen – es werden nur noch einige neue Wörter gelernt (z.B. Spezialitäten, Medikamente usw.), um die SuS nicht zu überfordern.</p>
---	---	--	--	--

<p>Die SuS können Berufe und Arbeitsplätze verbinden und die Aktivitäten der Personen beschreiben.</p> <p>Die SuS können die Arbeit verschiedener Berufe beschreiben.</p> <p>Die SuS können ein Interview führen.</p>	<p>Die SuS arbeiten in kleinen Gruppen.</p> <p>Die SuS erstellen Fragen. Dabei benutzen sie Objekte in den Räumen im Museum als Inspiration und führen Interviews miteinander.</p> <p>Die SuS bereiten eine Präsentation vor und präsentieren.</p>	<p>Lehrervortrag</p> <p>Gruppenarbeit</p> <p>Plenum</p> <p>Interviewkarten</p> <p>(Anhang 7b)</p> <p>Fotos der Raumteile im Museum</p> <p>(Anhang 8b)</p>	<p>Die LP teilt die SuS in kleinere Gruppen auf. Jeder Gruppe wird ein Raum oder Raumteil, der mit einem Beruf in Verbindung steht, zugewiesen (Tema 35. Kazališni život – Schauspieler, Sänger; Tema 40. Kuća i život – Verkäufer, Kellner, Friseur). Jede Gruppe bekommt ihr eigenes Glossar mit den mit dem Beruf verbundenen Wörtern und ihre eigenen Aufgaben. Jede Person hat eine Rolle und die SuS bereiten ein Interview vor. Die SuS sollten sich ihre Raumteile und Objekte gut anschauen und diese als Motivation nutzen.</p> <p>Die LP geht durch die Räume und hilft den SuS bei Bedarf.</p> <p>Die SuS präsentieren ihre Interviews im Plenum.</p>	<p>Es ist wichtig, verschiedene Arbeitsformen während der Stunde einzuschließen, um Monotonie zu verhindern, da es sich um eine Doppelstunde handelt.</p> <p>Die SuS üben den neuen Stoff durch das Sprechen. Gruppenarbeit eignet sich sehr gut dafür, da sie den Austausch zwischen den SuS fördert.</p>
<p>Schlussteil (10 Min)</p>				
<p>Die SuS kennen die <i>weil</i>-Sätze.</p> <p>Die SuS können sich über ihre Berufswünsche äußern.</p>	<p>Die SuS schauen sich die Tafel mit den Assoziationen vom Anfang des Besuchs an. Die SuS denken wieder darüber nach, was sie von Beruf sein möchten. Die SuS antworten auf die Fragen der LP auf Deutsch.</p>	<p>Unterrichtsgespräch</p> <p>Flipchart Tafel mit Stift</p>	<p>Die LP führt die SuS zurück zur Eingangshalle. Die LP und die SuS schauen sich die Tafel mit den Assoziationen vom Anfang des Besuchs an. Die LP führt den Satz „Von Beruf möchte ich...sein, weil...“ ein und schreibt ihn an die Tafel. Die LP fragt die SuS, jetzt ihre Berufswünsche auf Deutsch zu äußern.</p>	<p>Die SuS verbinden all das, was sie in der Stunde gelernt haben mit dem Vorwissen und den Assoziationen vom Anfang der Stunde.</p>

<p>Die SuS können erkennen, was sie im Museumsbesuch gelernt haben.</p> <p>Die SuS können ihr neues Wissen einschätzen.</p>	<p>Die SuS antworten auf die Fragen der LP und beschreiben ihren Besuch im Museum der Stadt Zagreb.</p> <p>Die SuS lösen die Evaluationsbögen.</p>	<p>Einzelarbeit</p> <p>Evaluationsbogen (Anhang 9b)</p>	<p>Die LP diskutiert mit den SuS über den Museumsbesuch und stellt ihnen Fragen: <i>Möchtet ihr in Zagreb, wie er früher war, leben? Möchtet ihr, dass man in Zagreb noch immer auch Deutsch spricht?</i></p> <p>Die LP verteilt den SuS die Evaluationsbögen. Die LP bedankt sich bei den SuS für ihre Aufmerksamkeit und Kooperation.</p>	<p>Die Evaluation der Stunde dient der LP als Feedback.</p>
---	--	---	---	---

Anhänge:

Prilog 1b / Anhang 1b: Radni listić za germanizme u hrvatskom jeziku. / Arbeitsblatt zu Germanismen in der kroatischen Sprache.

1. Kreise die Germanismen in den kroatischen Sätzen ein. Es gibt 26 Germanismen im Text.

Lara je sjedila na tepihu u svojoj sobi pokrivena dekom i čekala da se vešmašina oglasi da izvadi i objesi veš, uskoro se mora početi spremati za izlazak. Kada ju je čula, upalila je lampu u kupaonici i krenula vješati. Primijetila je da se jakna dobro oprala, ali da je kragna zgužvana. Kakav peh! Danas je za izlazak obukla haljinu koju je štrikala cijelo ljeto i uz to stavila maminu narukvicu s perlama. Prije izlaska samo još mora pojesti nešto i našminkati se. U kuhinji za šankom čeka ju kifla sa šunkom i sirom, a za desert kremšnita sa šlagom i cimetom, mamin specijalitet. Nakon toga si je iz frižidera uzela i flašicu vode te sjela za klavir odsvirati nešto, to si je zadala kao cilj prije izlaska. Ali nije joj danas bio najbolji dan jer je imala flaster na kažiprstu i nije dobro svirala. Napokon ju je nazvao dečko, glavni razredni štreber, da je došao autom po nju. U gepek je stavila ruksak i noć je mogla početi.

2. Lies die Wörter auf Deutsch und schreibe das kroatische Wort.

Waschmaschine	_____	Schlagsahne	_____
Gepäckraum	_____	Schublade	_____
Brotwanne	_____	Waage	_____
Schinken	_____	Rucksack	_____
Reißverschluss	_____	Ziel	_____

Rješenje za prilog 1b / Lösungsschlüssel für Anhang 1b:

Aufgabe 1: tepih, dekom, vešmašina, veš, lampa, jakna, kragna, peh, štrikala, perle, našminkati, šank, kifla, šunka, kremšnita, šlag, cimet, specijalitet, flašica, klavir, cilj, flaster, štreber, auto, gepek, ruksak

Aufgabe 2: vešmašina, gepek, protvan, šunka, ciferšlus, šlag, ladica, vaga, ruksak, cilj

Prilog 2b / Anhang 2b: Dokumenti u muzeju, koji pokazuju zagrebačku dvojezičnost / Dokumente im Museum, die die Zagreber Zweisprachigkeit zeigen.

10. **Obavijest o otvorenju nove slastičarne**
 Zagreb, 20. kolovoza 1848. god.
 tiskom Franje Župana

MGZ 7054

Slastičar Vjekoslav Šenoa otvorio je slastičarnu u
 Dugoj ulici 9.

11. **Naljepnica za "Zagrebački dvopek" iz**
pekarne Benjamina Zeiningera
 Dragutin Albrecht
 Zagreb, oko 1860. god.
 litografija

MGZ 4303

Zagrebački dvopek specijalan je proizvod po izumu
 Benjamina Zeiningera, pekarskog majstora u Zagrebu
 od 1854. god. Naljepnica je s ambalaže u kojoj su se
 proizvodi otpremali raznim naručiocima, pa i u Beč.

Nova Slastičarna u Zagrebu.

Podpisani daje na znanje slavnome občinstvu ovdaknjega grada, da je u dugoj ulici u kući g. Antuna Petkovića otvorio svoju novoustrojenu

pekaranu svakojakieh slasticah,

koju je obiskrio sa svake vrsti zakuscima (confiture), stolovniem nakitima, sokovima, začinjeniem vóčem, pekmezom i t. d. isto tako sa više rukuh finiem likerima, dobriem Jamaika-rumom i ostaliem ovakovim pitjama. Dobivat će se kod njega takodjer po naručebini u zahtjevanoj količoci, se samo svake strake sladoloda, hladnetine, Blamaseha, i t. d. nego i sve ostale trgovačke šećerne stvari.

Tim se više nada podpisani blagosklonosti gostiuh, čim će se većma starati, da az jevtinu cieniu što najhitrije i najbolje posluživani budu.

U Zagrebu dana 20. Kolovoza 1848.

Vekoslav Šenoa, slastičar.

Buckerbäckerei - Eröffnung in Agram.

Unterzeichneter hat die Ehre, einem verehrten Publikum zur allgemeinen Kenntniß zu bringen, daß er im Hause des Herrn Anton Petković in der langen Gasse seine neuerrichtete

Zuckerbäckerei

eröffnet habe, und mit einem Sortiment und Auswahl aller Art Confecturen, Tafel-Kaffeeen, aller Art Säfte, ganzer eingekochten Früchte, Marmeladen, u. s. w.; nicht minder einer Auswahl seiner feinsten Jamaika-Rum und allen anderen Getränken versehen ist.

Auch werden Bestellungen nicht nur auf Gefrorenes, Sülzen, Blamatschen u. s. w., sondern auch auf alle Gattungen smännische Zucker-Waaren, im Großen und im Kleinen angenommen.

Gefertigter schmeichelt sich um so mehr eines zahlreichen Zuspruches, als auf die billigsten Preise und prompteste Bedienung sein vorzüglichstes Augenmerk gerichtet seyn wird.

Agram, den 20. August 1848.

Alois Schönoa, Kunst-Zuckerbäcker.

Tiskom Franje Župana.

Prilog 3b / Anhang 3b: Slike „Ilice“ u Muzeju. / Bilder der „Ilica Straße“ im Museum.

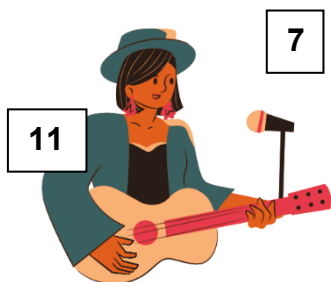
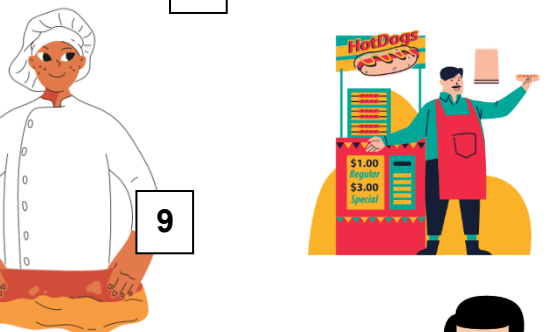

**Prilozi 4b i 5b / Anhänge 4b und 5b: Slikovne karte za zanimanja. Radni listić za zanimanja. /
Bildkarten mit Berufen. Arbeitsblatt zu den Berufen.**

1. Verbinde die Bilder mit den Namen der Berufe und schreib das andere Geschlecht. Poveži slike s nazivima zanimanja i napiši drugi spol.

Bäcker	Bäckerin	9
Koch		
Kellnerin		
Arzt		
Krankenschwester		
Verkäufer		
Lehrer		
Friseurin		
Sängerin		
Mechaniker		
Schauspieler		
Schneiderin		
Schuster		
Tischlerin		

12

13

14

Berufe		
der	die	
Lehrer	Lehrerin	die...in
Was ist Frau Borowitz von Beruf?		
Sie ist <u>Lehrerin</u> (von Beruf).		

Verbinde die Berufe mit den entsprechenden Aktivitäten und erstelle einen Relativsatz, der ihren Arbeitsplatz beschreibt. Poveži zanimanja s odgovarajućim aktivnostima pa oblikuj odnosnu rečenicu koja opisuje njihovo mjesto rada (v. zadatak 1)

1. Die Bäckerin, die in der Bäckerei arbeitet,	1i	a) ...unterrichtet.
Die Köchin,		b) ...schauspielt im Theater.
Der Kellner,		c) ...pflegt Patienten.
Die Ärztin,		d) ...kocht Spezialitäten.
Die Krankenschwester,		e) ...schneidet Haare.
Die Verkäuferin,		f) ...singt Lieder.
Der Lehrer,		g) ...verkauft Kleidung und Schuhe.
Der Friseur,		h) ...repariert Autos.
Der Sänger,		i) ...verkauft Brot und Brötchen.
Die Mechanikerin,		j) ...untersucht Patienten.
Die Schauspielerin,		k) ...macht Schuhe.
Der Schneider,		l) ...baut Möbel.
Die Schusterin,		m) ...bedient Gäste.
Der Tischler,		n) ...näht Kleidung.

Glossar:

pflegen – njegovati

reparieren – popravljati

untersuchen – pregledavati

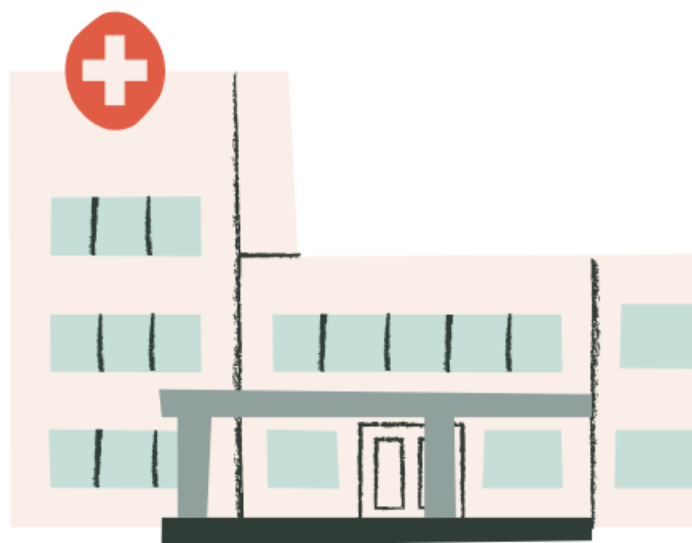
bauen – graditi

Rješenje za prilog 5b / Lösungsschlüssel für Anhang 5b:

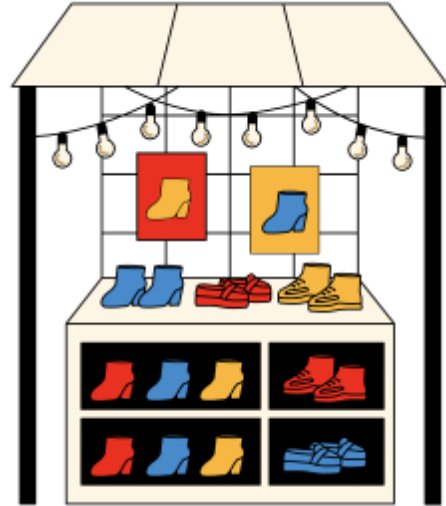
Aufgabe 1: Bäckerin – 9, Köchin – 5, Kellner – 2, Ärztin – 1, Krankenschwester – 3, Verkäuferin – 8, Lehrerin – 4, Friseur – 7, Sänger – 11, Mechanikerin – 6, Schauspielerin – 14, Schneider – 13, Schusterin – 10, Tischler – 12

Aufgabe 2: 1i, 2d, 3m, 4j, 5c, 6g, 7a, 8e, 9f, 10h, 11b, 12n, 13k, 14l

Anhang 6b: Slikovne kartice za radnja mjesta. / Bildkarten mit Arbeitsplätzen.

Gruppe 1 - Theater

Führt ein Interview mit den Schauspielern aus dem Theater HNK. Seht euch euren Raumteil an; was könntet ihr sie fragen?

Diese Wörter und Konstruktionen könnten euch dabei helfen:

im Theater tätig sein – raditi u kazalištu

die Aufführung – izvedba

Vorbereitungen – pripreme

die Rolle – uloga

das Lampenfieber – trema

die Bühne – pozornica

Gruppe 2 - Oper

Führt ein Interview mit den Sängern aus dem Theater HNK. Sieht euch euren Raumteil an; was könntet ihr sie fragen?

Diese Wörter und Konstruktionen könnten euch dabei helfen:

im Theater tätig sein – raditi u kazalištu

die Aufführung – izvedba

die Oper – opera

Vorbereitungen – pripreme

das Lampenfieber – trema

die Bühne – pozornica

Gruppe 3 - Modeladen

Führt ein Interview mit der Verkäuferin aus dem Modeladen. Sieht euch euren Raumteil an; was könntet ihr sie fragen?

Diese Konstruktionen könnten euch dabei helfen:

der Kunde – kupac

Kleidungsstücke: Kleid, Hose, Rock, Hemd, Hut, Schal, Socken, Jacke, Mantel, Mütze...

beliebt – omiljen

Gruppe 4 - Café

Führt ein Interview mit dem Kellner aus dem Café. Sieht euch euren Raumteil an; was könntet ihr ihn fragen?

Diese Konstruktionen könnten euch dabei helfen:

der Kunde – gost

das Kundenservice – usluga

beliebt – omiljen

Gerichte und Getränke – Pizza, Pasta, Sandwich, Kuchen, Saft, Kaffee, Tee, Wein, Bier...

Gruppe 5 - Friseur

Führt ein Interview mit der Friseurin: Sieht euch euren Raumteil an; was könntet ihr sie fragen?

Diese Konstruktionen könnten euch dabei helfen:

der Kunde – klijent, mušterija

beliebt – omiljen

beraten – savjetovati

die Wahl – izbor

der Haarschnitt – frizura

das Haarpflegeprodukt – proizvod za njegu kose

empfehlen - preporučiti

Prilog 8b / Anhang 8b: Fotografija soba i dijelova soba u Muzeju. / Fotos der Raumteile im Museum.

Prilog 9b / Anhang 9b: Evaluacijski obrazac za sat u Muzeju. / Evaluationsbogen für die Stunde im Museum.

1. Wie hat dir die Deutschstunde im Museum gefallen?

2. Wie schätzt du dein Wissen über die Zagreber Geschichte **vor** der Stunde ein?

3. Wie schätzt du dein Wissen über die Zagreber Geschichte **nach** der Stunde ein?

4. Wie schätzt du dein Wissen über Germanismen **vor** der Stunde ein?

5. Wie schätzt du dein Wissen über Germanismen **nach** der Stunde ein?

6. Welche Berufe waren dir **vor** der Stunde bekannt? Nenne bitte einige.

---

7. Welche Berufe kannst du jetzt nennen?

---

8. Welche war deine liebste Übung oder Aufgabe in der Stunde? Warum hat sie dir gefallen?

---

9. Würdest du diese Stunde im Museum deinen Freunden empfehlen? Was würdest du sagen?

---

10. Gibt es noch etwas, was du sagen möchtest? Schreib es hier auf 😊!
